

תפסיר רס"ג

זאת חקת

דגג לנחת שבת ושני וחמישי

יט א) ת'ם כלם אללה מוסיי וחרון תכלימא: ב) הדיא רסם אלשריעה. אלתי אמר אללה בהא קאילא. מר בני אסראיל. באן יאתוד בבקרה צפרא צחיחה. מא ליס פיהא עיב. מא לם יטלע עליה ניר: ג) ואדפעוהא לאלעזר אלמאם. ויכרגהא אליי כיארג אלעספר. וידי'בחהא בחצרתה: ד) ויאכד' מן דמהא באצבעה. וינציה מקאבל וגה

יט * וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: זאת חקת התורה אשר-עונה יהוה לאמר דבר | אל-בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין

בה מום אשר לא-עלה עליה על: דא גזירת אוריתא. דפקיד יי למימר. מליל עם בני ישראל. ויסבון לך תורתא סמוקתא שלמתא. דלית בה מומא. דלא סליק עליה נירא: ג ונתתם אתה אל-אלעזר הכהן והוציא אתה אל-מחוי למחנה ושחט אתה לפניו: ותתנון יתה. לאלעזר כהנא. ויפיק יתה למברא למשריתא. ויפוס יתה קדמוהי: ד ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל-נכח פני אהל-מועד מדמה שבע פעמים: ויסב. אלעזר כהנא. מדמה באצבעיה. וידי. לקביל אפי משפן זמנא.

— כ"י —

אדמה תמימה. שתהא תמימה באדמימות. שאם היו בה שתי שערות שחורות פסולה: ג אלעזר. מצותה בסגן: אל מחוי למחנה. חוי לשלש מחנות: ושחט אתה לפניו. זר שוחט ואלעזר רואה: ד אל נכח פני אהל מועד. עומד במזרחו שלירושלים ומתכונן

יט זאת חקת התורה. לפי שהשטן ואמות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה. גזרה היא מלפני ואין לה רשות להרהר אחריה: ויקחו אליך. לעולם היא נקראת על שמה, פרה שעשה משה במדבר:

תפסיר רס"ג

כִּיבָּא אֶלְמַחְצִיר. מִנָּה סִבְע
מִרְאֵר: (ה) וַיֹּאמֶר בְּאַחֲרָאקְהָא
בְּחִצְרֹתָהּ. מַע גְּלֻדְהָא
וְלַחְמָהָא. וְדַמָּהָא וּפְרִתִּיהָ:
(ו) וַיֹּאכְדִי עוּד אַרְזוֹ. וְצַעֲתָר
וְצַבְגִי קֶרְמוֹ. וַיִּרְמִי דִיאֲלֵךְ פִּי
וּסְט חֲרִיקָהָא: (ז) וַיִּגְסֵל הַדִּיא
אֶלְאֲמָאָם תִּיאֲבָה. וַיִּרְחֹץ
בְּדִנְהָ בְּאֶלְמָא. וּבַעַד דִּיאֲלֵךְ
יִדְכֵּל אֱלִי אֶלְעֶסְפֵר. וַיִּנְגַס אֱלִי
אֶלְלִיל: (ח) וְאֶלְמַחְרָקְהָא. יִגְסֵל
תִּיאֲבָה. וַיִּרְחֹץ בְּדִנְהָ בְּאֶלְמָא.
וַיִּנְגַס אֱלִי אֶלְמִגִּיב: (ט) וַיִּגְמַע
רְגֵל טֹאֲהֵר. רַמְאֵד אֶלְבְּקֵרָה.

מִדְמָה שִׁבְע זְמַנִּין: ה' וְשָׂרְף אֶת-
הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת-עֵרָה
וְאֶת-בְּשָׂרָהּ וְאֶת-דָּמָהּ עַל-

פְּרִשָּׁה יִשְׂרָף: וַיִּזְקֵד יֵת תּוֹרְתָא
לְעֵינוֹהִי. יֵת מִשְׁכָּה וְיֵת בְּשָׂרָהּ וְיֵת דָּמָהּ.

עַל אוֹכְלָה יִזְקֵד: ו' וְלָקַח הַכֹּהֵן

עֵץ אֲרָז וְאֵזוֹב וּשְׁנֵי

תּוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל-תּוֹךְ

שָׂרֶפֶת הַפָּרָה: וַיִּסַּב כְּהֵנָּא. אַעֲבָ

דְּאַרְזָא. וְאֵיזוֹבָא וְצַבְע זְהוּרִי. וַיִּרְמִי לְגוֹ

יִקִּידַת תּוֹרְתָא: ז' וְכִבֵּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרַחֵן בְּשָׂרוֹ

בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֹא אֶל-הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן

עַד-הָעֶרֶב: וַיִּצַּבַע לְבוּשׁוֹהִי כְּהֵנָּא. וַיִּסְחִי בְּשָׂרִיהָ בַּמַּיִם. וּבִתְרַ כֵּן

יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא. וַיְהִי מְסָאב כְּהֵנָּא עַד רַמְשָׂא: ח' וְהִשְׂרָף אֶתְהָ

יְכִבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרַחֵן בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא

עַד-הָעֶרֶב: וּדְמוֹקִיד יֵתָה. וַיִּצַּבַע לְבוּשׁוֹהִי בַּמַּיִם. וַיִּסְחִי בְּשָׂרִיהָ

בַּמַּיִם. וַיְהִי מְסָאב עַד רַמְשָׂא: ט' וְאַסְף | אִישׁ טָהוֹר אֶת

אֶפְרַיִם הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מַחֲוִיץ לַמַּחֲנֶה בְּמִקּוֹם טָהוֹר

— כַּש"י —

וְרוֹאֵה פְתוּחַ שְׁלֵהִיכַל בְּשַׁעַת הַנְּאִי הַדָּם: וּמְצוּרַע: וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד הָעֶרֶב. סְרַסְהוּ
ז' אֶל הַמַּחֲנֶה. לַמַּחֲנֶה שְׂכִינָה, שְׂאִין טָמֵא וּדְרַשְׁהוּ וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְאַחַר יָבֹא אֶל
מִשְׁלַח חוּץ לְשַׁתֵּי מַחֲנוֹת אֶלְא זָב וּבַעַל קָרִי הַמַּחֲנֶה: ט' וְהִנִּיחַ מַחֲוִיץ לַמַּחֲנֶה. לְשִׁלְשָׁה

תפסיר רס"ג

וַיִּצְעַד כְּאַרְגָּא אֲלֵעֶסְכֶּר פִּי
מוֹצֵעַ טַאָהֶר. וְתַכּוֹן לְגַמְאָעָה
בְּנֵי אִסְרָאֵל מִחִפּוּצֵיא. לְמֵא
אַלְנִצִּיחַ וְהִי דְכֹוּה: (ז) וַיִּגְסֵל
אַלְגַּאמֵעַ רְמַאדָהָא תִיַאבָה.
וַיִּנְגַס אֱלִי אֲלֵי אֲלֵלִיל. וְתַכּוֹן לְבְנֵי
אִסְרָאֵל. וְלֹאֲלֵגִיב. אֲלֵדְכִיל
פִּי מֵא בִינְהֵם רְסֵם אֲלֵדָהֶר:
(יא) וַיִּמֹן דְּנֵא בְמִיִּית מִן גְּמִיעַ
אַנְפֵס אֲלֵנֵאס. פְּלִינְגֵס סְבַעָה
אַיִיֵאם: (יב) וְהוּ יִתְדִכָּא מְנָה. פִּי
אַלִיּוֹם אֲלֵתִיַאֲלֵתִי וְאַלְסַאבַע
פִּיטָהֶר. וְאַן לֵם יִתְדִכָּא מְנָה.

וְהִי־תָה לְעֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נְדָה חֲטָאֵת
הוּא: וַיִּכְנוֹשׁ גֹּבֵר דְּכִי. יֵת קִטְמָא
דְּתוֹרְתָא. וַיִּצְנַע. מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא
בְּאַתֵּר דְּכִי. וְתִהִי. לְכַנְשֵׁתָא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִטְרָא. לְמִי אֲדִיּוֹתָא חֲטָתָא הִיא:
וְכַפֵּס הָאֵסֶף אֶת־אֶפֶר
הַפָּרָה אֶת־בְּגָדָיו וְטִמָּא
עַד־הָעָרֶב וְהִי־תָה לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלִגְר הַגֵּר בְּתוֹכֶם

לְחֻקֵּי עוֹלָם: וַיִּצְבַּע. דְּכַנְיֵשׁ יֵת קִטְמָא דְּתוֹרְתָא יֵת לְבוֹשׁוֹהִי.
וְהִי מְסָאב עַד רְמִשָּׂא. וְתִהִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. וְלִגְיֹרִיא. דְּיִתְגִּירוֹן בִּינֵיהוֹן
לְקִים עָלֵם: וַיִּנְגַע בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטִמָּא
שְׁבַעַת יָמִים: דְּיִקְרַב בְּמִיתָא לְכָל נֶפֶשָׂא דְּאַנְשָׂא. וְהִי מְסָאב
שְׁבַעָא יוֹמִין: הוּא יֵת־חֲטָא־בּוֹ בֵּינֵם הַשְּׁלִישִׁי
וּבֵינֵם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר וְאִם־לֹא יֵת־חֲטָא בֵּינֵם
הַשְּׁלִישִׁי וּבֵינֵם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר: הוּא יְדִי עֲלוֹהִי.

— כַּסִּי —

לְעֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת: לְמִי נְדָה. לְמִי
הִיָּה, כְּמוֹ (אִיכָּ ג, נג) וַיִּדּוּ אֶבְרָם בִּי. (זכריה ב, ז)
לְיָדוֹת אֶת קַרְנֹת הַגּוֹיִם, לְשׁוֹן וְרִיקָה: חֲטָאֵת
הוּא. לְשׁוֹן חֲטוּי כְּפִשׁוּטוֹ, וְלִפִּי הַלְכוּתוֹ
קְרָאָה הַכְּתוּב חֲטָאֵת, לֹמַר, שֶׁהִיא כְּקִדְשִׁים
לְהֵאָסֵר בְּהִנְאָה: יֵת הוּא יֵת־חֲטָא בּוֹ. בְּאַפֵּר
הִיָּה:

חֲלָקִים מִחֲלָקָה, אֶחָד נִתֵּן בְּהַר הַמִּשְׁחָה,
וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמֶרֶת, וְאֶחָד נִתֵּן
בְּחִיל. זֶה שְׁלֹשׁ מִשְׁמֶרֶת הִיָּה חוּץ לְעֶזְרָה לְטוֹל
מִמֶּנּוּ בְנֵי הָעִירוֹת וְכָל הַצְּרִיכִין לְהִטְהַר, וְזֶה
שֶׁבְהַר הַמִּשְׁחָה כְּהֹנִים גְּדוֹלִים לְפָרוֹת
אַחֲרוֹת מְקַדְשִׁין הַמִּנּוּחַ וְזֶה שְׁבַחִיל נִתֵּן
לְמִשְׁמֶרֶת מְגוֹרֵת הַכְּתוּב, שְׁנַאֲמַר וְהִי־תָה

תפסיר רס"ג

פיהמא לא יטהר: יג) פכל מן
 דנא. במיית מן נפוס אלנאס
 אלדי ימות ולא יתד'כא. פקד
 נגס מסכן אללה אד' דכ'לה.
 וינקטע דיאלד אלנאסאן מן
 אל אסראיל. אד' מא אלנצ'ח.
 למ ירש עליה פהו נגס
 לדיאלד. ונגאסתה עליה
 אבדאן: יד) והר'ה אלשריעה.
 אי אנסאן מאת פי כ'בא. פכל
 מא פיה וכל מן דכ'ל אליה.
 ונגס סבעה' אייאם: טו) וכל
 אנא כ'זף מפתות. אלדי ליס

ביומא תליתא. וביומא שביעאה ידפי.
 ואם לא ידי עלוהי. ביומא תליתא.
 וביומא שביעאה לא ידפי:
 כל-הנגע במת בנפש
 האדם אשר-ימות ולא
 יתחטא את-משכן יהוה
 טמא ונכרתה הנפש ההוא
 מישראל כי מי נדה
 לא-זרק עליו טמא יהיה

עוד טמאתו בו: פל דיקרב.
 במיתא בנפשא דאנשא דימות ולא ידי עלוהי. ית משפנא די סאיב.
 וישתיצי. אנשא ההוא מישראל. ארי מי אדיותא. לא אזדריקו עלוהי
 מסאב יהי. עוד סאובתיה ביה: יד) זאת התורה אדם כי-
 ימות באהל כל-הבא אל-האהל וכל-אשר
 באהל יטמא שבעת ימים: דא אוריתא. אנש ארי ימות
 במשפנא. פל דעליל למשפנא וכל דבמשפנא. יהי מסאב שבעא
 יומין: טו) וכל כלי פתוח אשר אין-צמיד פתיל

— רס"י —

כלי פתוח. בכלי חרס הכתוב מדבר, שאין
 מקבל טמאה מגבו אלא מתוכו, לפיכך אם
 אין מגופת צמידתו פתולה עליו יפה בחבור,
 טמא הוא, הא אם יש צמיד פתיל עליו
 טהור: פתיל. לשון מחבר בלשון עברי, וכן
 (צדאשית ל, ח) נפתולי אלהים נפתלתו,
 נתחברתי עם אחותי:

יג) במת בנפש. ואי זה מת, שלנפש האדם,
 להוציא נפש בהמה, שאין טמאתה צריכה
 הזאה. דבר אחר בנפש זו רביעית דם: את
 משפן ה' טמא. אם נכנס לעורה אכלו
 בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי: עוד
 טמאתו בו. אף על פי שטבל: יד) כל הבא
 אל האהל. בעוד שהמת בתוכו: טו) וכל

שמנו המור. (י) כל מי נדה. צריך להפריד מעט בק פי ל-מי דלא לישתמע פימי.

תפסיר רס"ג

לה צ'מאם מקייד. פהו נגס: טז) וכל מן דנא עלי וגה אלצחרא. בקתיל סיף או מיית. או עצים אנסאן או קבר. נגס סבעה' אינאם: יז) וליוכיד' לה. מן רמאד חריק אלבקרה. ויצב עליה. מא נביע פי אנא: יח) ואליאכיד' רגל טאהר שינא מן צעתר. ויגמסה פי דאלך אלמא. וינצח עלי אלכבא ועלי גמיע אלאניה. ועלי אל נפוס אלד' פאנת תם. ועלי אל דאני. באלעצם או באלקתיל. או אלמיית או אלקבר: יט) כדאך ינצח אלטאהר עלי

עָלִיו טָמֵא הוּא: וְכֹל מִן דְּחִסְרָא פְּתִיחַ. דְּלִית מְגוּפַת שִׁיעַ מִקַּף עֲלוּהֵי. מְסֵאב הוּא: טז) וְכֹל אֲשֶׁר-יִגַע עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל-חֶרֶב אֹו בְּמֵת אֹו-בְּעַצֵּם אָדָם אֹו בְּקֶבֶר יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים: וְכֹל דִּיקְרַב עַל אִפֵּי חֻקְלָא. בְּקִטְל חֶרֶבָא אֹו בְּמִיתָא. אֹו בְּגֵרְמָא דְּאִנְשָׂא אֹו בְּקֶבֶרָא. יְהִי מְסֵאב שְׁבַעַת יָמִין: ז) וְלִקְחוּ לְטָמֵא מֵעֵפֶר שֹׂרֶפֶת הַחֲטָאֹת וְנָתַן עָלָיו מִיַּם חַיִּים אֶל-כָּלִי: וְיִסְבּוּן לְדַמְסָאב. מֵעֵפֶר יִקִּידַת חֲטָאֹת. וְיִתֵּן עֲלוּהֵי מִי מִבּוּעַ לְמֶן: (שע"י) ז) וְלִקַּח אֹזוּב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהֵזָה עַל-הָאֹהֶל וְעַל-כָּל-הַפְּלִיִם וְעַל-הַנְּפֹשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ-שָׁם וְעַל-הַנִּגְעַ בְּעַצֵּם אֹו בַּחֲלָל אֹו בְּמֵת אֹו בְּקֶבֶר: וְיִסַּב אִיזוּבָא. וְיִטְבּוֹל בַּמַּיִם גֹּבֵר דָּכִי. וְיָדֵי עַל מִשְׁכָּנָא וְעַל כָּל מְנִיָּא. וְעַל נִפְשָׁתָא דְּהוּוּ תַמְנָן. וְעַל דִּיקְרַב. בְּגֵרְמָא אֹו בְּקִטְלָא. אֹו בְּמִיתָא אֹו בְּקֶבֶרָא: ז) וְהֵזָה הַטָּהוֹר עַל-הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחֲטָאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכַבְּסוּ

רס"י

טז) על פני השדה. רבותינו דרשו לרבות גולל ודופק. ופשוטו על פני השדה. שאין שם חלק הדקדוק: ועל הנגע בעצם. הבי"ת בפתח ונפקא מינה לענין דינא ודוק: ז) ויטבול במים איזוב וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל כל הפלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר: ויסב איזובא. ויטבול במים גבר דכי. וידי על משכנא ועל כל מניא. ועל נפשתא דהוּוּ תמנן. ועל דיקרב. בגרמא או בקטילא. או במיתא או בקברא: ז) והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכבסו

תפסיר רס"ג

בְּגֵדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָהַר

בְּעָרְבֵי: וַיְדִי דְכָיָא עַל מְסָאָבָא.

בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה.

וַיְדַכְּנִיָּה בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה. וַיַּצְבַּע

לְבוּשׁוֹהֵי. וַיִּסְחִי בְּמִיָּא וַיְדַכְּנִי בְּרַמְשָׂא:

כ וַאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְלֹא

יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ

הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי

אֶת-מִקְדָּשׁ יְהוָה טִמָּא מִי

נִדְהָ לֹא-זָרַק עָלָיו טִמָּא

הוּא: וּגְבַר דִּי־סִתְּאָב וְלֹא יְדִי עֲלוּהֵי.

וַיִּשְׁתַּיְצִי. אֲנָשָׁא הַהוּא מְגוּ קָהָלָא. אַרְי יֵת מִקְדָּשָׁא דִּיֵּי סְאִיב. מִי

אֲדִיּוּתָא. לָא אֲזַדְרִיקוּ עֲלוּהֵי מְסָאָב הוּא: כז וְהִיתָה לָהֶם

לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִזֶּה מִי-הַנְּדָה יִכָּבֵס בְּגָדָיו

וְהִנְגַע בְּמִי הַנְּדָה יִטְמָא עַד-הָעָרֶב: וְתָהִי לְהוֹן לִקְיָם

עָלֵם. וּדְמִדֵּי מִי אֲדִיּוּתָא יַצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי. וּדִי־קָרַב בְּמִי אֲדִיּוּתָא. יְהִי

מְסָאָב עַד רַמְשָׂא: כח וְכָל אֲשֶׁר-יִגַע-בּוֹ הַטִּמָּא יִטְמָא

אֲלַנְגָס. פִּי אֲלִיּוֹם אֲלֵת־לֵאת'

וְאֲלִסְאָבַע. פְּאֲדִיא דְכִפְאָה פִּי

אֲלִיּוֹם אֲלִסְאָבַע. גִּסְל תִּיִאָבַה.

וְרַחֵץ בְּאֲלִמָּא וְטָהַר בְּאֲלַעֲשִׂי:

כ וְאִי רְגַל תִּנְגַּס בְּדִיאֲלֶךְ וְלֵם

יִתְדִיכָא. פִּינְקֻטַע דִּיאֲלֶךְ

אֲלֵאֲנִסְאָן מִן בִּין אֲלַגּוֹק. לִפִּיא

נְגַס מְקַדָּס אֲלֵלָה אֲדִי דְכִלָּה.

וְלֵם יִנְצִיחַ עֲלֵיהּ מִן מָא

אֲלַנְצִיחַ פְּהוּ נְגַס: כא וַיְכּוֹן

לָהֶם דִּיאֲלֶךְ רִסֵּם אֲלֵדְהֵר.

וְנִאֲצִיחַ מָא אֲלַנְצִיחַ יִגִּסְל

תִּיִאָבַה. וּמִן לֵאמֵס מָא

אֲלַנְצִיחַ. יִנְגַּס אֲלֵי אֲלֵלִיל:

כב וְכָל מָא לֵאמֵסָה אֲלַנְגָס

— רס"י —

שְׁעֲלִיּוּ מִה שְׁאִין כִּן בְּנוֹגַע. וְזֶה שְׁהוּצִיָּאוּ

בְּלִשׁוֹן מְזִיחַ לֹאמֵר לָהּ שְׁאִינִן מְטַמְּאִין עַד

שְׂיָהָא בְּהִן שְׁעוֹר הַזֹּאֵה: וְהִנְגַע וְגוֹ יִטְמָא.

וְאִין טְעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים: כג וְכָל אֲשֶׁר יִגַע

בּוֹ. הַטִּמָּא הַזֶּה שְׁנִטְמָא בְּמַת יִטְמָא:

וְזֶלֶק הַדְּקֻדּוֹק: כד וְהִנְגַע בְּמִי הַנְּדָה. תִּיבַת וְהִנְגַע כְּפִשְׁטָא אַחַת בְּכָל הַתִּיגָאן וְהִיא מִלְרַע וְזוּהִי

שִׁיטַת ס"ס וְרַמ"ל וְכ"ה בִּירוּשְׁלַמִּיִם:

שְׁמִי הַמְּיָד (כד) מִי-הַנְּדָה. הַמְּנַהֵג לְהַפְרִיד בֵּין הַתִּיבּוֹת דְּלֵא לִישְׁתַּמַּע מִהַנְּדָה.

כ וַאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְגוֹ. אִם נֶאֱמַר מִקְדָּשׁ

לְמַה נֶאֱמַר מִשְׁכָּן וְכִי כְּדֵאִיתָא בְּשַׁבּוּעוֹת

(דף טז ז): כה וּמִזֶּה מִי הַנְּדָה. רְבוּתִינוּ אֶמְרוּ

שְׁהַמְזִיחַ טְהוֹר, וְזֶה בָּא לְלַמֵּד שְׁהַנוֹשֵׂא מִי

חֲטָאת טִמָּא טְמֵאָה חֲמוּרָה לְטִמָּא בְּגָדִים

תפסיר רס"ג

ינגס. פאן פאן אנסאן דנא בה
ינגס אלי' אלליל: כ א) ת'ם גאו
בני אסראיל אגמעין. אלי'
בריייה' צין פי אלשהר אללאויל.
ואקאם אלקום פי רקים. ומאתת
הנאך מרים. ודפנת ת'ם:

והנפש הנגעת תטמא עד-

הערב: וכל. דיקרב ביה מסאבא יהי
מסאב. ואנש דיקרב ביה יהי מסאב עד

פ טיבד בספרי תימן

רמשא: פ כ א ויבאו
בני ישראל כל-העדה

מדבר-צן בחדש הראשון וישב העם בקדש
ותמת שם מרים ותקבר שם: ואתו בני ישראל.
כל בנשתא למדברא דצין בירחא קדמאה. ויתיב עמא ברקם.

— רש"י —

שלשה מינין הללו בנגד שלשת אלפי איש
שנפלו בעגל. וארו הוא הגבוה מכל האילנות
ואזוב נמוך מכלם, סימן שהגבוה שנתגאה
וחטא, ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת
ויתכפר לו: ט למשמרת. כמו שפשע העגל
שמור לדורות לפרענות, שאין לה פקודה
שאין בה מפקודת העגל, שנאמר (שמות לז,
לד) וביום פקדי ופקדתי וגו'. וכשם שהעגל
טמא כל העוסקין בו, כך פרה מטמאה כל
העוסקין בה, וכשם שנטהרו באפרו, שנאמר
(שמות לז, כ) ויזר על פני הפנים וגו', כך ולקחו
לטמא מעפר שרפת החטאת וגו':

פ א כל העדה. עדה השלמה, שפבר מתו
מתי מדבר ואלו פרשו לחיים: ותמת שם
מרים. למה נסמכה פרשת מיתת מרים
לפרשת פרה אדמה, לומר לה מה קרבנות
מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת: ותמת
שם מרים. אף היא בנשיקה מתה ומפני מה
לא נאמר בה על פי ה', שאינו דרך כבוד
שלמעלה. ובאחרון נאמר על פי ה', באלה
מסעי (במדבר לג, לח):

והנפש הנגעת. בו בטמא מת: תטמא עד
הערב. מכאן למדנו שהמת אבי אבות
הטמאה והנוגע בו אב הטמאה ומטמא אדם.
זהו פרושה לפי משמעה והלכותיה:
ומדרש אגדה העתקתי מיסודו שלר' משה
הדרשן וזהו: ז ויקחו אליה. משלהם כשם
שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם כך
יביאו זו לכפרה משלהם: פרה אדמה. משל
לבן שפחה שטנף פלטין שלמלך. אמרו תבא
אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על
העגל: אדמה. על שם (ישעיח א, יח) אם
יאדימו כתולע, שהחטא קרוי אדום:
תמימה. על שם ישראל שהיו תמימים
ונעשו בו בעלי מומין, תבא זו ותכפר עליהם
ויחזרו לתמותם: לא עלה עליה על. כשם
שפרקו מעליהם עול שמים: ג אל אלעזר
הכהן. כשם שנקדלו על אהרן, שהוא כהן,
לעשות העגל. ולפי שאהרן עשה את העגל
לא נעשית עבודה זו על ידו, שאין קטיגור
נעשה סניגור: ושרף את הפרה. כשם שגשרף
העגל: ו עץ ארו ואזוב ושני תולעת.

תפסיד רס"ג

(ב) ולם יכון מאא לאלגמאעה.
 פתגוקו עלי מוסי והרון:
 (ג) פלמא כאצם אלקום מוסי.
 וקאלו. יא ליתנא תופינא.
 בופאהי אכזתנא בין ידי
 אלה: (ד) ולם גיתמא בגוק
 אלה. אלי הדיא אלבר. נמות
 פיה. נחן ובהאימנא: (ה) ולם
 אצעדתמונא מן מצר פגיתם
 בנא. אלי הדיא אלמוציע
 אלרדי לא זרע ולא תין. ולא
 גפן ולא רמאן. חתי מאא ליס
 לאלשרב: (ו) פאקבל מוסי
 והרון הארבין. מן בין ידי

ומיתת תמן מרים. ואתקברת תמן:

ב וְלֹא־הָיָה מִיָּמַי לְעֵדָה

ו וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־

א אַהֲרֹן: וְלֹא הָיָה מִיָּמַי לְכַנְשֵׁתָא.

וְאֶת־כְּנִישׁוֹ. עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן:

ג וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם־מֹשֶׁה

וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוֹ גֹעַנּוּ

בְּגֹעַ אַחֲיֵינוּ לְפָנָי יְהוָה: וּנְצַא

עִמָּא עִם מֹשֶׁה. וַאֲמָרוּ לְמִימַר. לְוִי

דְּמִיתְנָא. בְּמוֹתָא דְאַחְנָא קָדָם י״:

ד וְלִמָּה הֵבֵאתֶם אֶת־קֶהֶל

יְהוָה אֶל־הַמְּדַבֵּר הַזֶּה לְמוֹת שֵׁם אֲנַחְנוּ

וּבְעִירְנוּ: וְלִמָּא אֶתִּיתוֹן יַת קֶהֶלֶא דִּי. לְמַדְבְּרָא הַדִּין. לְמַמַּת

תְּמָן. אֲנַחְנָא וּבְעִירְנָא: **ה** וְלִמָּה הֵעֲלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם

לְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה הַזֶּה לֹא אֶ

מָקוֹם זֶרַע וְתֵאנָה וְגִפְן וְרִמּוֹן וּמִיָּמַי אִין

לְשִׁתּוֹת: וְלִמָּא אֶסִּיקְתוּנָא מִמִּצְרַיִם. לְאִיתְאָה יְתָנָא. לְאֶתְרָא

בִּישָׂא הַדִּין. לָא אֶתְר כְּשֵׁר לְבֵית זֶרַע. וְאִף לָא תִינִין וְגוֹפְנִין וְרִמּוֹנִין.

וּמִיָּא לִית לְמִשְׁתֵּי: **ו** וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקֶּהֶל

— כ"ט —

במיתת אחינו בדבר, לפי שמיתת צמא
 מנגדה ממנה: בגוע. שם דבר הוא, כמו
 במיתת אחינו, ולא יתכן לפרשו כשמתו
 מכאן שכל
 ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים:
 הלואי שגוענו: בגוע אחינו.

תפסיר רס"ג

אלגוק. אלי באב כ'בא אלמחציר. פוקעא עלי וגוהמא. פצ'הר נור אללה להמא: ז) ת'ם כלם אללה מוסי תכלימא: ח) כ'ד' אלעצא. וגווק אלגמאעה אנת וחרון אכ'ד. וקולא עלי אלצכ'ר בחצרתהם ויכ'רג מאה. פתכ'רג להם מאא מן אלצכ'ר. אסקיהם ובהאימיהם: ט) פאכ'ד' מוסי. אלעצא מן בין ידי אללה. כמא אמרה: י) וגווקו מוסי וחרון. אלגוק אלי חצרה' אלצכ'ר.

אל-פתח אהל מועד ויפלו על-פניהם וירא כבוד-

יהוה אליהם: ועל משה ואהרן מן קדם קהלא. לתרע משפן זמנא. ונפלו על

אפיהון. ואתגלי יקרא די' להון: פ (שלישי) (שני כשהן עחוברות) וידבר

יהוה אל-משה לאמר: ומליל

י' עם משה למימר: קח את-המטה והקהל את-העדה

אתה ואהרן אחיך ודברתם אל-הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן-

הסלע והשקית את-העדה ואת-בעירם: סב ית חוטר'א. ותכנוש ית פנשת'א את ואהרן אחוך. ותמללון עם ביפ'א. לעיניהון ויתין מוהי. ותפיק להון מ'א מן ביפ'א. ותשקי ית פנשת'א וית

בעיר'הון: ט ויקח משה את-המטה מלפני יהוה כאשר צוהו: ונסיב משה. ית חוטר'א מן קדם י' כמא דפקדיה:

ד ויקהלו משה ואהרן את-הקהל אל-פני הסלע ויאמר להם שמעו-נא המרים המן-הסלע ה'זה

— רס"י —

אחינוג שאם פן ה'זה לו להנקד בגוע: אחר מן המקומות שהחזיק מועט את מ ואת בעירם. מפאן שחס הקדוש ברוך המרבה: המן הסלע ה'זה נוציא. לפי שלא הוא על ממונם שלישראל: ויקהלו וגוי. זה היו מפירין אותו. לפי שהלף הסלע וישב לו זולק הדקדוק: המן-הסלע. ה'ה"א בשוא פתח ואינה לשאלה ולתימה אבל היא לאמתת הדבר (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

נוצִיא לְכֶם מִיָּם: וּבְנִשׁוּ. מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן. יֵת קְהֵלָא לְקֹדֶם פִּיפֵא. וְאָמַר
לְהוֹן. שְׁמַעוּ כְעַן סְרַבְנִיָּא. הַמֶּן פִּיפֵא
הַדִּין: נִפִיק לְכוּן מִיָּא: וְיִרְם
מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ וַיַּךְ אֶת-
הַסֵּלַע בְּמִטְּהוֹ פְּעַמִּים
וַיֵּצְאוּ מִיָּם רַבִּים וַתִּשְׁתַּחֲוֶה
הָעֵדָה וּבְעִירָם: וְאָרִים מֹשֶׁה יֵת

וקאל להם. אסמעו יא עצאה.
אמן הדיא אלצכיר. נכירג לכם
מאא: יא) פרפע ידה. וצרב
אלצכיר בעצאה מרתין. פכירג
מא פתיר. ושרפת מנה
אלגמאעה ובהאימהם:
יב) פקאל אללה למוסי וחרון.
כמא לם תומנוהם פי. ותקדסוני
בחצרה בני אסראיל. כדיאך
לא תדכלא הדיא אלגוק. אלי
אלבלד אלדי אעטיהם:

יִדְיָה. וּמָחָא יֵת פִּיפֵא. בְּחוּטְרִיָּה תַרְתִּין זְמַנִּין. וּנְפִקוּ מִיָּא סְגִיָּא.
וּשְׁתִּיאת בְּנִשְׁתָּא וּבְעִירָהוֹן: ס יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
וְאֶל-אַהֲרֹן יַעַן לֹא-הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִישֵׁנִי
לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִכְן לֹא תָבִיאוּ אֶת-הַקָּהֶל
הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם: וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה
וּלְאַהֲרֹן. חֲלֹף דְלָא הֵימְנַתוּן בְּמִימְרֵי. לְקֹדְשׁוֹתֵי. לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

— רס"י —

כדי שלא יאמרו עליהם כעון שאר דור
המדבר, שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, כך
היה עון משה ואהרן. והלא (במדבר יא, כג)
הצאן ובקר ישחט קשה מזה, אלא לפי
שבסתר חסר עליו הכתוב, וכאן שבמעמד
כל ישראל, לא חסר עליו הכתוב מפני קדוש
השם: להקדישני. שאלו דברתם אל הסלע
והוציא הייתי מקדש לעיני העדה ואומרים
מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו
צריך לפרנסה מקום דבורו של מקום, קל
וחמר אנו: לכן לא תביאו. בשבועה, כמו
(שמואל א' ג, יד) לכן נשבעתי לבית עלי, נשבע
בקפיצה כדי שלא ירבו בתפלה על כך:

בין הסלעים, כשנסתלק הבאר, והיו ישראל
אומרים להם מה לכם מאיזה סלע תוציאו
לנו מים, לכך אמר להם המרים סרבנים,
לשון יוני שוטים, מורים את מוריהם, המן
הסלע הזה שלא נצטוינו עליו נוציא לכם
מים: יא פעמים. לפי שבראשונה לא הוציא
אלא טפין, לפי שלא צוה המקום להכותו
אלא ודברתם אל הסלע, והמה דברו אל
סלע אחר ולא הוציא. אמרו שמא צריך
להכות בבראשונה, שנאמר (שמות י, ו)
והפית בצור, ונודמן להם אותו סלע והכהו:
יב יען לא האמנתם בי. גלה הכתוב
שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ,

תפסיר רס"ג

יג) דיאלקט מא אלכ'צומה.
 אלדי כ'אצם בני אסראיל
 אלרסול בסבבה. פתעצ'ם פיהם:
 יד) ת'ם בעת' מוסי ברסל. מן
 רקים אלי מלך אדום. פדיא
 קאל אכיד אסראיל.
 אנת עאלם. בגמיע אלמצאוב
 אלתי נאלתנא: טו) אן אבאינא
 גולו מצרא. פאקמנא
 במצר מדה טוילה. ואסא
 אלמצריון. בנא ובאבאינא:

בכין. לא תעלון ית קהלא הדין. לארעא
 דיהבית להון: יג **המה מי מריבה**
אשר רבו בני ישראל את-
יהוה ויקדש בם: אנון מי
 מצותא. דנצו בני ישראל קדם יי:

ואתקדש בהון: ס * **וישלח משה**
מלאכים מקדש אל-מלך

(רביעי)

איש גורמים כאו שני בספרי דנימו

אדום כה אמר אחיד ישראל אתה ידעת
את כל-התלאה אשר מצאתנו: ושלח משה אזגדין.
 מרקם לות מלכא דאדום. כדנן אמר אחוד ישראל. את ידעת.
 ית כל עקתא דאשפחתנא: טו **וירדו אבותינו מצרימה**
ונשב במצרים ימים רבים וירעו לנו
מצרים ולאבותינו: ונחתו אבהתנא למצרים. ויתיבנא
 במצרים יומין סגיאין. ואבאישו לנא. מצראי ולאבהתנא:

— רס"י —

אחודה, אלא אמר לו אחים אנחנו בני
 אברהם, שנאמר לו (נכאס'ט טו, יג) כי גר
 יהיה זרעך, ועל שנינו היה אותו החוב
 לפרעו: אתה ידעת את כל התלאה.
 לפיכך פרש אביכם מעל אבינו (שס לו, ו)
 וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, מפני השטר
 חוב המטל עליהם והטילו על יעקב: טו **וירעו**
לנו. סבלנו צרות רבות: **ולאבותינו.** מכאן
 שהאבות מצטערים בקבר, כשפרענות באה
 על ישראל:

יג **המה מי מריבה.** הם הנזכרים במקום
 אחר, את אלו ראו אצטגניני פרעה שמושיען
 של ישראל לוקה במים, לכך גזרו (שמות 6)
 כל הבן היולד היאורה תשליכוהו: **ויקדש**
בם. שמתו משה ואהרן על ידם.
 שכשהקדוש ברוך הוא עושה דין במקדשיו
 הוא יראוי ומתקדש על הבריות, וכן הוא
 אומר (תהלים סח, לו) נורא אלהים ממקדשיך.
 וכן הוא אומר (ויקרא י, ג) בקרובי אקדש:
 יז אחיד **ישראל.** מה ראה להזכיר כאן

תפסיד רס"ג

טז) פדעצינא אלי' אללה פסמע צותנא. ובעת' ברסול. ואכרגנא מן מצר. והודיא נחן פי קריה' רקים. פי טרף תכמד: (ז) נריד אן נגוז פי בלדך וליסנא נמיל אלי' ציעה ולא פרם. ולא נשרב מא צהריג. לכנא נסיר פי אלטריק אלגאדה. לא נמיל ימנה ולא יסרה. אלי' אן נגוז תכמד: (ח) קאל לה אלאתחמרי. לא תגוז בי. פלא באלסיף אכרג תלקאך:

וַיִּשְׁמַע קִלְנוֹ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיַּצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקִדְשׁ עִיר קִצֵּה גְבוּלְךָ: וַצְלִינָא קָדָם יי וְקָבִיל צְלוֹתֵנָא. וְשַׁלַּח מַלְאָכָא. וְאַפְקֵנָא מִמִּצְרַיִם. וְהֵא אֲנַחְנָא בְּרַקִּים: קִרְתָּא דְּבַסְטָר תְּחֻמְךָ: נִעְבְּרָה-נָא בְּאַרְצְךָ לֹא נִעְבֹּר בְּשָׂדֵה וּבְכַרְם וְלֹא נִשְׁתֶּה מִי בְּאֵר דְּרָךְ | הַמֶּלֶךְ גִּלְדָּה לֹא נִשְׁתֶּה יָמִין וּשְׂמֹאל עַד אֲשֶׁר-נִעְבֹּר גְּבוּלְךָ: נִעְבֹּר בְּעֵין בְּאַרְצְךָ. לֹא נִעְבֹּר בְּחֻקְל וּבְכַרְם. וְלֹא נִשְׁתִּי מִי גּוֹב. בְּאוֹרַח מַלְכָּא נִיזִיל. לֹא נִסְטִי לִימִינָא וְלִשְׂמֹאלָא. עַד דְּנִעְבֹּר תְּחֻמְךָ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדָוָם לֹא תֵעָבֵר בֵּי פִין בְּחָרֵב אֵיצָא לְקִרְאָתְךָ: וַאֲמַר לִיה אֲדוֹמָאָה. לֹא תֵעָבֵר בְּתַחֲוִמֵי:

רס"ד

טז) וַיִּשְׁמַע קִלְנוֹ. בְּבִרְכָה שְׂבָרְכֵנוּ אֲבִינוּ (ברש"י כז, כג) הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, שְׁאֲנוּ צוֹעֲקִים וְנִעְנִים: מַלְאָךְ. זֶה מֹשֶׁה מִכָּאן שְׁהַנְּבִיאִים קְרוּאִים מַלְאָכִים, וְאוֹמֵר (ד"ס ז' לו, טו) וַיְהִי מִלְעִיבִים בְּמַלְאכֵי הָאֱלֹהִים: י נִעְבְּרָה נָא בְּאַרְצְךָ. אֵין לָךְ לְעוֹרֵר עַל הִירְשָׁה שְׁלֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֵׁם שְׁלֹא פְרַעַתְהָ הַחֹב. עֲשֵׂה לְנוּ עוֹר מַעֲט לְעֹבֹר דְּרָךְ אֲרָצְךָ: וְלֹא נִשְׁתֶּה

זולק הדקדוק: י דְּרָךְ | הַמֶּלֶךְ גִּלְדָּה. כן הוא ברוב התיגאן המדוקדקות בשופר הולך ופסיק היפך הדפוסים:

תפסיר רס"ג

(ט) וקאלו לה בני אסראיל נצעד פי אלמחגה. ואן שרבנא לך מא נחן ומאשיתנא. דפענא ת'מנה. וליס אמר אלא נגוז פקט: (כ) קאל לא תגוז כד'אד. פכ'רג אדום תלקאדם. בשעב עצים ויד שדידה: (כא) פלמא אבא אדום. אן יתרד אל אסראיל. אן יגוזו פי תכ'מה. פמלו ענה: (כב) פרחלו מן רקים.

דלמא בדקטלין בחרבא אפוק לקדמותך: **ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימך נשתה אני ומקני ונתתי מחרם רק אין דבר ברגלי אעברה:** ואמרו ליה בני ישראל באורח כבישא נסק. ואם מיך נשתי אנא ובעירי. ואתין

דמיהון. לחוד לית פתגם ביש ברגלי אעבר: **כ ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חזקה:** ואמר לא תעבר. ונפק אדומאה לקדמותיה. בחיל רב וביד תקיפא: **כא וימאן אדום נתן את ישראל עבר בגבלו ויט ישראל מעליו:** וסריב אדומאה. לא שבק ית ישראל. למעבר בתחומיה. וסטא ישראל מלותיה: **כ (חמישי)**

(שלישי כשהן מחוברות) א רבועי תימן בספרי א שני כשהן מחוברות בסתי א

כב ויסעו מקדש ויבאו בני ישראל כל העדה הר ההר: ונטלו מרקם. ואתו בני ישראל. כל כנשתא להור טורא:

— רס"י —

עשו: כז כל העדה. כלם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה בהן אחד מאותם שנגזרה גזרה עליהם שכבר פלו מתי מדבר, ואלו מאותן שכתוב בהן (דברים ז, ז) היום כלכם היום: הר ההר. הר על גבי הר כתפוח קטן על גבי תפוח גדול, ואף על פי

לקראתך. אתם מתנאים בקול שהורישכם אביכם, אמרתם (דברים כו, ז) ונצעק אל ה' וישמע קולנו, ואני אצא עליכם במה שהורישני אבי (בראשית כז, מ) ועל חרבך תחיה: ית רק אין דבר. אין שום דבר מזיקך: כ וביד חזקה. בהבטחת וקנני ותמידים ידי

תפסיר דס"ג

וגאת גמאעתהם. אלי גבל
 הור: כג פקאל אללה. למוסי
 והרון פי גבל הור. ענד תכים
 בלד אדום קאילא: כד) ינצים
 הרון אלי קומה. פאנה לא
 ידכל אלבלד. אלדי אעטיתה
 לבני אסראיל. כמא קלת חין
 כיאלפתמא אמרי פי מא אל
 כיצומה: כה) כיד הרון. ואלעזר
 אבנה. ואצעדהמא אלי גבל
 הור: כו) ואסלדי הרון תיאבה.
 ואלבסהא אלעזר אבנה.
 והרון ינצים וימות הנאד:

כג ויאמר יהוה אל-משה
 ואל-אהרן בהר החר על-
 גבול ארץ-אדום לאמר:
 ואמר יי. למשה ולא־הרן בהור טורא. על
 תחום ארעא דאדום למימר:
 כד יאסף אהרן אל-עמיו כי
 לא יבא אל-הארץ אשר
 נתתי לבני ישראל על
 אשר-מריתם את-פי למי

מריבה: יתפניש אהרן לעמיה. ארי לא ייעול לארעא. דיהבית
 לבני ישראל. על דסריבתון על מימרי למי מצותא: כה קח את-
 אהרן ואת-אלעזר בנו והעל אתם הר החר:
 דבר ית אהרן. וית אלעזר בריה. ותסיק יתהון להור טורא:
 כו והפשט את-אהרן את-בגדיו והלבשתם את-
 אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם: ותשלח ית אהרן
 ית לבושוהי. ותלבישונן ית אלעזר בריה. ואהרן יתפניש וימות תמן:

— כס"י —

עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך: ככ קח את
 אהרן. בדברי נחומים. אמור לו אשריך
 שתראה כתרך נתון לבנך מה שאין אני זכאי
 לכה: כו את בגדיו. את בגדי כהנה גדולה
 הלבשהו והפשיטם מעליו לתתם על בנו
 בפניו. אמר לו הכנס למערה ונכנס. ראה
 משה מצעת ונר דלוק. אמר לו עלה למשה,

שהענן הולך לפניכם ומשנה את החרים.
 שלשה נשארו בהן הר סיני לתורה והר נבו
 לקבורת משה והר הקר לקבורת אהרן:
 כג על גבול ארץ אדום. מגיד שמפני
 שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו
 מעשיהם וחסרו הצדיק הזה וכן הנביא
 אומר ליהושפט (דברי הימים ב' כ, לז) כהתחברך

זולק הדקדוק: כה והעל אתם. ב' מלעיל (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

כז) פִּצְנַע מוֹסִי. כְּמֵא אִמְרָה אֱלֹהִים. וְצִעֲדָא אֱלֹהִים גְּבַל הוֹר. בְּחֻצֵי רָה' אֱלֹגְמֵאעָה: כח) וְסִלְך' מוֹסִי תִיָּאב הָרוֹן. וְאַלְבִּסְהָא אֱלֵעֶזֶר אֲבִנָּה. וּמֵאֵת הָרוֹן. הִנְאֻךְ פִּי רֵאֵס אֱלֹגְבֵּל. וְנֹזֵל מוֹסִי. וְאַלְעֶזֶר מִן אֱלֹגְבֵּל. כט) פִּלְמֵא רֵאֵת אֱלֹגְמֵאעָה. אֵן הָרוֹן קֹד מֵאֵת. בְּכֵא עֲלִיה תִּלְאֵתִין יוֹמֵא. גְּמִיעַ אֵל אִסְרָאֵל:

כֹּז וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל-הַר הַהָר לְעֵינָיו כָּל-הָעֵדָה: וְעָבַד מֹשֶׁה. כְּמֵא דְפִקִּיד יי. וְסִלְיָקוּ לְהוֹר טוֹרָא. לְעֵינָיו כָּל כְּנִשְׁתָּא: כח אֶת-אֶהֱרֹן וְיִלְבַּשׁ אֶת-בְּגָדָיו וְיִלְבַּשׁ אֶתְּכֶם אֶת-אֱלֵעֶזֶר

בְּנֹו וַיִּמַּת אֶהֱרֹן שֵׁם בְּרֵאשׁ הַהָר וַיֵּרֵד מֹשֶׁה וְאַלְעֶזֶר מִן-הָהָר: וְאִשְׁלַח מֹשֶׁה יָת אֶהֱרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי. וְאַלְבִּישׁ יְתֵהוֹן יָת אֱלֵעֶזֶר בְּרִיָּה. וּמִית אֶהֱרֹן. תִּמְן בְּרִישׁ טוֹרָא. וּנְחַת מֹשֶׁה. וְאַלְעֶזֶר מִן טוֹרָא: כט וַיֵּרְאוּ כָּל-הָעֵדָה כִּי גֹועַ אֶהֱרֹן וַיִּבְכוּ אֶת-אֶהֱרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: וַחֲזוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא. אֲרִי מִית אֶהֱרֹן. וּבְכוּ יָת אֶהֱרֹן

— רס"י —

שְׁלוֹם וּמְטִיל אֶהֱבָה בֵּין בְּעֲלֵי מְרִיבָה וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ: כִּי גֹועַ. אֹמֵר אֲנִי שֶׁהִמְתַּרְגַּם דְּהָא מִית טוֹעָה הוּא, אֵלָא אִם כֵּן מִתְרַגַּם וַיֵּרְאוּ וְאִתְחַזְּיָאוּ, שְׁלֵא אֲמָרוּ רְבוּתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבָרְכָה כִּי זֶה מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן דְּהָא אֵלָא עַל מִדְּרַשׁ שְׁנִסְתְּלִקוּ עֲנֵנֵי כְבוֹד, וְכִדְאָמַר ר' אֲבָהוּ (כ"ט כ"ט ג, ב), דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אֵל תִּקְרִי וַיֵּרְאוּ אֵלָא וַיֵּרְאוּ וְעַל לִשׁוֹן זֶה נוֹפֵל לִשׁוֹן דְּהָא, לְפִי שְׁהוּא נְתִינַת טַעַם לְמָה שְׁלִמְעֵלָה הִמְנוּ. לְמָה וַיֵּרְאוּ, לְפִי שְׁהָרִי מֵת אֶהֱרֹן. אֲבָל עַל תְּרַגּוּם וַחֲזוּ כָּל כְּנִישְׁתָּא, אֵין לִשׁוֹן דְּהָא נוֹפֵל אֵלָא לִשׁוֹן אֲשֶׁר, שְׁהוּא מְגֹרֵת שְׁמוּשׁ אִי, שְׁמִצִּינוּ אִם מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן

וְעֵלָה. פִּשׁוּט יְדִיק, וּפִשְׁט. קְמוּץ פִּיק, וְקִמְץ. עֲצוּם עֵינִיק, וְעֲצוּם. מִיַּד חֲמֵד מֹשֶׁה לְאוֹתָהּ מִיָּתָה, וְזֵהוּ שְׁנֵאָמַר לוֹ (דְּכִרִיס ל"ג, ט) כַּאֲשֶׁר מֵת אֶהֱרֹן אַחִיק, מִיָּתָה שְׁנִתְּאִיתָ לָהּ: כֹּז וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה. אֵף עַל פִּי שֶׁהִדְבֵּר קִשָּׁה לוֹ לֹא עָבַב: כט וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה וּגוֹי. כְּשִׁרְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעֶזֶר יוֹרְדִים וְאֶהֱרֹן לֹא יֵרֵד, אֲמָרוּ הִיכֵן הוּא אֶהֱרֹן. אָמַר לָהֶם מֵת. אֲמָרוּ לוֹ אַבְשָׁר מִי שְׁעֵמֵד כְּנֶגֶד הַמְּלֶאךָ וְעֶצֶר אֶת הַמְּגַפָּה יִשְׁלוּט בּוֹ מְלֶאךָ הַמְּנוֹת. מִיַּד בְּקִשׁ מֹשֶׁה רַחֲמִים וְהִרְאוּהוּ מְלֶאכִי הַשְּׂרֵת לָהֶם מְטִל בְּמִטָּה, רָאוּ וְהִאֲמִינוּ: כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל. הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים, לְפִי שְׁהִיָּה אֶהֱרֹן רוֹדֵף

תפסיד רס"ג

כא (א) תִּים סַמַע אֶל־כְּנָעֲנִי
 מֶלֶךְ עַרְד אֶל־מְקִים פִּי
 אֶל־אֲרוֹם. בְּאֵן בְּנֵי אֶסְרָאֵל
 קָד גָּאוּ. טְרִיק אֶל־אֲתָרִים.
 פְּחָרְבָהִם. וְסָבָא מְנַהֵם סָבִיא:
 (ב) פְּנֹדֵר אֶל אֶסְרָאֵל נִדְרָא.
 לָלֶה קֵאִילִין. אֵן אֶסְלַמַת הוֹלָאֵי
 אֶלְקוֹם פִּי יָדִי. גַּעֲלַת קִרְאָהֶם
 צוֹאֲפִי: (ג) פֶּסַמַע אֶל־לֶה דְעָא
 אֶל אֶסְרָאֵל. וְאֶסְלַם פִּי
 תִלְתִּין יוֹמִין. כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: **ס**
כא * וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי
 מֶלֶךְ־עַרְד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי
 בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים
 וַיִּלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבּ
 מִמֶּנּוּ שְׁבִי: וּשְׁמַע. כְּנַעֲנָה מִלְכָּא
 דְעַרְד יִתִּיב דְרוֹמָא. אָרִי אֲתָא יִשְׂרָאֵל.
 אוֹרַח מְאֻלְיָא. וְאָגִיחַ קִרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל. וּשְׁבָא מְנִיָּה שְׁבִיא:
ב וַיִּדַר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לֵיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תִּתֶּן
 אֶת־הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת־עֲרֵיהֶם:
 וְקִים יִשְׂרָאֵל קִים. קָדַם יי וַאֲמַר. אִם מִמְסַר תִּמְסַר. יֵת עֲמָא הַדִּין בְּיָדִי.
 וַאֲגַמַר יֵת קְרוּיָהוֹן: **ג** וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֶּן

— רס"י —

בְּיָדִים וְהֵם אֵינָם כְּנַעֲנִים, רָאוּ יִשְׂרָאֵל
 לְבוּשֵׁיהֶם כְּלְבוּשֵׁי עַמְלָקִים וּלְשׁוֹנָם לְשׁוֹן
 כְּנַעֲנִי, אָמְרוּ נִתְפַלֵּל סָתָם, שְׁנֹאֲמַר אִם נָתַן
 תִּתֶּן אֶת הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי: דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים.
 דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב שֶׁהִלְכוּ בָּהּ הַמְּרַגְלִים שְׁנֹאֲמַר
 (זמזכר יג, כג) וַיַּעֲלוּ בְּנֶגֶב. דְּבַר אַחַר דֶּרֶךְ
 הָאֲתָרִים דֶּרֶךְ הַתֵּיב הַגָּדוֹל הַנוֹסֵעַ לְפָנֵיהֶם,
 שְׁנֹאֲמַר (זמזכר י, לג) דֶּרֶךְ שְׁלֹשַׁת יָמִים לְתוֹר
 לָהֶם מְנוּחָה: וַיִּשְׁבּ מִמֶּנּוּ שְׁבִי. אֵינָה אֵלָא
 שְׁפָחָה אַחַת: זִוְהַחֲרַמְתִּי. אֶקְדִּישׁ שְׁלָלָם
 לְגִבּוֹהִי:

אֲשֶׁר, כְּמוֹ (סוֹד כו, ז) וְאִם מִדּוּעַ לֹא תִקְצַר
 רוּחִי, וְהִרְבֵּה מְפֹרְשִׁים כְּזֶה הַלְשׁוֹן (סו יז, ט)
 אִם חֲרוּצִים יָמִיו:

כא וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי. שְׁמַע שְׁמַת אֲהָרִן
 וְנִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד וְכוּ', כְּדֹאֵיתָא בְּרֵאשׁ
 הַשָּׁנָה (דף ג 6). וְעַמְלָק מַעוֹלָם רְצוּעַת מְרֵדוֹת
 לְיִשְׂרָאֵל, מְזֻמָּן בְּכָל עַת לְפָרְעוֹנוֹת: יֹשֵׁב
 הַנֶּגֶב. זֶה עַמְלָק, שְׁנֹאֲמַר (זמזכר יג, כט)
 עַמְלָק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב. וְשָׁנָה אֶת לְשׁוֹנוֹ
 לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן כְּנַעֲנִי, כְּדִי שִׁיחִיו יִשְׂרָאֵל
 מִתְפַּלְלִים לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת כְּנַעֲנִים

זֶלֶק הַדְּקֻדּוּק: * וַיִּשְׁבּ מִמֶּנּוּ שְׁבִי. בַּדְּפוּסִים יֵשׁ כַּאֲן פְּסִיק וְכַן הוּא בַּפְּסִיקָתָא וּבְרוּב הַתִּיגָאן
 אֵינּוּ. וּמֵהַר"ב כֹּתָב וַיִּשְׁבּ בַּפְּסִיק א"כ אֵינּוּ נִקְשֵׁר עִם מִמֶּנּוּ שֶׁאִם הִיָּה נִקְשֵׁר לֹא הִיָּה בּו פְּסִיק
 אֵלָא נִקְרָא בַּעֲצָמוֹ בְּשָׁנֵי הַשּׁוֹאִים נִחִים כְּמוֹ שֶׁהֵם כְּכֹל מְלוֹת הַהַפְּסָק נִחִים עַכ"ל וְזוּהִי שִׁיטַת
 רַאב"ע:

תפסיר רס"ג

אידיהם. אלכנאעני. פגעלוה וקראה צואפי. וסמא דאלך אלמוציע חרמה: (ד) ת'ם רחלו מן גבל הור טריקן בחר אל קלום. ליסתדירו בלד אדום. פצצרת נפוס אלקום פי אל טריק: (ה) פתכלמו פי אללה ופי

אֶת־הַכֶּנְעַנִי וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת־עַרְיֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־

הַמָּקוֹם חֲרָמָה: וְקָבִיל יי צלותיה דישראל. ומסר ית כנענאה. וגמר יתהון וית קרויהון. וקרא שמה דאתרא חרמה:

פ חזקוניי בספרי תימן חלשי כשהן מחוברות בסתי"י חל

וַיִּסְעוּ מֵהָר הָהָר הַדֶּרֶךְ יַם־סוּף לְסַבֵּב אֶת־אֶרֶץ אֲדוֹם וַתִּקְצַר נַפְש־הָעַם בַּדֶּרֶךְ: וַנִּטְלוּ מֵהָר טוֹרָא אוֹרַח יַמָּא דְסוּף. לְאַקְפָּא יַת אַרְעָא דְאֲדוֹם. וְעַקַּת נַפְשָׁא דְעַמָּא בְּאוֹרַחָא: וַיִּדְבֵּר הָעַם בְּאֱלֹהִים וּבַמִּשָּׁה לְמָה הֵעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין

— רס"י —

שלשים ושמונה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בענוי הדרך. וזלשון לע"ז אינקוויט לוי"כ. ולא יתכן לומר ותקצר נפש העם בדרך בהיותו בדרך. ולא פרש בו במה קצרה, שכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא מפורש שם במה קצרה, כגון (זכריה יא, ט) ותקצר נפשי בהם, וכגון (שופטים י, טז) ותקצר נפשו בעמל ישראל, וכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש, כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר, ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער, ובדבר המטריח נופל לשון גדל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון (זכריה יא, ט) וגם נפשם בחלה בי, גדלה עלי, (איוב י, ט) ויגאה כשחל תצודני, כללו שלפרוש כל לשון קצור נפש בדבר, לשון שאין יכול לסבלו הוא, שאין הדעת סובלתו: כ באלהים ובמשה. השוו עבד לקונו:

ג ויחרם אתהם. בהריגה: ואת עריהם. חרמי גבוה: ד דרך ים סוף. פיון שמות אהרן ובאה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף, הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזרת מרגלים, שנאמר (דברים ו, ט) ויסעו המדברה דרך ים סוף. וכאן חזרו לאחוריהם שבע מסעות, שנאמר (שם י, ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת, והלא בהר החר מת, אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו הוא בפניהם. וצא ובדוק במסעות ותמצא שבע מסעות מן מוסרה עד הר החר: לסבב את ארץ אדום. שלא נתנם לעבור בארצו: ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך שהקשה להם. אמרו עכשו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו כף חזרו אבותינו ונשתהו

זלק הדקדוק: ד לסבב. במחזורא רבה רפי ולטבריא דגש (מהר"ם):

תפסיד רס"ג

מוסי'. וקאלו לם אצעתמונא מן מצר. לנמות פי אלבר. ממא לים כ'בו ולא מא. וקד צ'גרת נפוסנא. מן אלטעאם אלכ'פוף: (ו) פבעת' אללה פי אלקום. תיאת מחרקה. לסעתהם פמאת מנהם כת'ירין: (ז) פגאו אלי מוסי' וקאלו קד אכ'טאנא. אד' תפלמנא פי אללה ופיד. אדע אלי' אללה. אן זיל ענא אלתיאת. פדעא להם מוסי': (ח) פקאל אללה לה. אצנע לך מחרקה. וארפעה עלי' עלם.

לַחֶם וְאֵין מַיִם וְנִפְשָׁנוּ
קָצָה בַלֶּחֶם הַקֶּלֶקֶל:
וְאַתְרַעַם עִמָּא. קָדַם יי וְעַם מֹשֶׁה נָצוּ.
לְמָא אַסִּיקְתוּנָא מִמְצָרִים. לְמַמַּת
בְּמַדְבָּרָא. אָרִי לִית לַחְמָא וְלִית מַיָּא.
וְנִפְשָׁנָא עֲקַת. בְּמִנָּא הַדִּין דְּמִיכְלִיָּה
קָלִיל: וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעַם
אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים
וַיִּנְשְׁכוּ אֶת-הָעָם וַיָּמַת עַם-
רַב מִיִּשְׂרָאֵל: וְגָרִי יי בְּעַמָּא. ית

חיוון קלן. ונפיתו ית עמא. ומית עם סגי מישראל: ויבא העם
אל-משה ויאמרו חטאנו כי-דברנו ביהוה ובך
התפלל אל-יהוה ויסר מעלינו את-הנחש
ויתפלל משה בעד העם: ואתא עמא לות משה ואמרו
חבנא. ארי אתרעמנא קדם יי ועמד נצינא. צלי קדם יי. ויעדי מננא ית
חויא. וצלי משה על עמא: ויאמר יהוה אל-משה
עשה לך שרף ושים אתו על-גם והיה

— כ"י —

נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי
דבה. יבא נחש שכל המניין נטעמים לו טעם
אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד
משתנה להם לכמה טעמים: ויתפלל
משה. מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה
שלא יהא אכזרי מלמחול: ח על גס. על
כלונס שקורים פירק"ח גלע"ז [מוט] וכן

למה העליטנו. שניהם שוים: ונפשנו
קצה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס: בלחם
הקלקל. לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו
קלקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו.
כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא:
ו את הנחשים השרפים. ששורפים את
האדם בארס שניהם: וינשכו את העם. יבא

תפסיר רס"ג

כָּפַל מְלוּסוּעַ. יִלְתַּפֵּת אֱלֹהִים
תְּאַיֵּבָא פִּיבְקָא: ט) פְּצָנַע מוּסִי
תִּיעֲבָאנָא מִן נַחֲאֵס. וְרַפְעָה
עֲלֵי עֵלָם. פִּכָּאן אֱלֹהֵי אַנְסָאן
לְדִיגָה תִיעֲבָאנָא. אֱלֹתַפֵּת
אֱלֹהִים תְּאַיֵּבָא בְּקָא חֵיִיא:
י) פִּרְחֵלוּ בְּנֵי אִסְרָאֵל. וְנָזְלוּ פִי
אוֹבוֹת: יא) וְרַחֲלוּ מִן אוֹבוֹת.
וְנָזְלוּ פִי בְּלֹאקַע אֱלִמְגָאזֹאֲתָא. פִי
אֱלִבְרֵיִיהָ אֱלֹתֵי עֲלֵי גְדָה:
מוֹאֵב. מִן מְטֹלַע אֱלִשְׁמֵס:

כָּל-הַנְּשׁוּף וְרָאָה אֶתְּוּ וְחִי:
וְאָמַר יִי לְמֹשֶׁה. עֲבִיד לְךָ קִלְיָא. וְשׁוּ יִתִּיהָ
עַל אֶתְּ. וְיִהִי כָּל דִּיתְנָבִיתָ. וְיִחֲזִי יִתִּיהָ
וְיִתְקִים: ט) **וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נַחֲשׁ
נְחָשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל-הַנָּס
וְהָיָה אִם-נִשְׁךְ הַנַּחֲשׁ
אֶת-אִישׁ וְהֵבִיט אֶל-נַחֲשׁ
הַנְּחָשֶׁת וְחִי:** וְעַבְד מֹשֶׁה חוּיָא

דְּנַחֲשָׂא. וְשׁוּיָה עַל אֶתְּ. וְהוּי. כַּד נָכִית חוּיָא יֵת גּוּבְרָא. וּמְסַתְּכַל
בְּחוּיָא דְּנַחֲשָׂא וּמִתְקִים: (שׁוּי) ז) **וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ
בְּאֲבֹת:** וְנִטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְשָׂרוּ בְּאוֹבוֹת: יא) **וַיִּסְעוּ מֵאֲבֹת
וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבָּר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי
מוֹאֵב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:** וְנִטְלוּ מֵאוֹבוֹת. וְשָׂרוּ בְּמִגְזַת
עֲבָרָאִי. בְּמִדְבָּרָא דְּעַל אִפִּי מוֹאֵב. מִמִּדְּנַח שְׁמִשָּׂא:

— רס"י —

נְמוּקִים: ט) נַחֲשׁ נַחֲשֶׁת. לֹא נֶאֱמַר לוֹ
לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁלֵחַנֶשֶׁת, אֲלֵא אָמַר מֹשֶׁה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹרְאוֹ נַחֲשׁ, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂנּוּ
שְׁלֵחַנֶשֶׁת, לְשׁוֹן נוֹפֵל עַל לְשׁוֹן: יא) **בְּעֵי
הָעֵבְרִים.** לֹא יִדְעֵתִי לְמַה נִּקְרָא שְׁמֵם עֵיִים.
וְעֵי לְשׁוֹן חֲרָבָה הוּא דְּבַר הַטְּאוּט בְּמִטְאַטָא
וְהַעֲיִין בּוֹ יְסוּד לְבָדָה וְהוּא מְלִשׁוֹן יַעִים,
(יִשְׁעִיכ כח, יז) וְיַעֲהָ בְּרַד: **הָעֵבְרִים.** דְּרַךְ
מִעֵבֵר הָעוֹבְרִים שְׁם אֶת הַר נְבוֹ אֶל אֶרֶץ
כְּנַעַן, שְׁהוּא מְפָסִיק בֵּין אֶרֶץ מוֹאֵב לְאֶרֶץ
אֲמוֹרִי: **עַל פְּנֵי מוֹאֵב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ.**
בְּמִזְרָחָה שְׁלֵאֶרֶץ מוֹאֵב:

(יִשְׁעִיכ ל, יז) וְכִנְסָ עַל הַגְּבָעָה, (שס מט, כז)
אֲרִים נְסִי, (שס יג, ז) שָׂאוּ נֵס, וְלִפִּי שְׁהוּא
גְבוּהָ לְאוֹת וְלְרֵאזָה קְרָאוּ נֵס: **כָּל הַנְּשׁוּף.**
אֲפֹלוּ כָּלֵב אוֹ חֲמוּר נוֹשְׁכוּ הָיָה נְזוּק וּמִתְנַנְּוּהָ
וְהוֹלָה, אֲלֵא שְׁנִשְׁכִּית הַנְּחָשׁ מִמְּהָרַת לְהַמִּית,
לְכַף נֶאֱמַר כָּאן וְרָאָה אֶתְּוּ רֵאזָה בְּעֵלְמָא,
וּבְנִשְׁכִּית הַנְּחָשׁ נֶאֱמַר וְהֵבִיט, וְהָיָה אִם נִשְׁךְ
הַנְּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהֵבִיט וְגוֹ, שְׁלֹא הָיָה מִמְּהָר
נִשְׁוּף הַנְּחָשׁ לְהַתְּרַפְּאוֹת אֲלֵא אִם כֵּן מִבֵּיט
בוֹ בְּכֻנְהָ, וְאָמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְכִי נַחֲשׁ מִמִּית אוֹ
מַחֲיָה, אֲלֵא בְּזִמְן שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל מְסַתְּכָלִין
כְּלִפִּי מַעֲלָה וּמִשְׁעַבְדִּין אֶת לְבָם לְאַבְיָהֵם
שְׁבִשְׁמִים הָיוּ מִתְּרַפְּאִים, וְאִם לֹאוּ הָיוּ

תפסיר רס"ג

מִשֶׁם נִסְעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחֲלֹ
זָרְדִּי: מִתְּמֹן נִטְלוּ וַיִּשְׂרוּ בְּנַחֲלֹא דְזָרְדִּי:
מִשֶׁם נִסְעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר
אַרְנוֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר הַיַּצְא
מִגְּבֹל הָאֱמֹרִי כִּי אַרְנוֹן

(יב) וְרַחֲלוּ מִן תַּיִם. וְנִזְלוּ פִי וְאֵד
 זָרְדִּי: (יג) וְרַחֲלוּ מִן תַּיִם. וְנִזְלוּ. פִי
 גָּאֵנָב אַרְנוֹן אֶלְדִּי פִי אֶלְבְּרִייה.
 אֶלְכִי אַרְגַּע עֵן תַּכִּים אֶלְאֶמֹרִיין:
 (יד) לְדֹאֵלְךָ יִקְאֵל. פִי כְּתֹאֵב
 פְּתוּחַ אֶלְלֵה. מִן אֶלְדְּרֹאֵדֵר
 אֶלְקִלְזִם. וּמִן אֶלְאֹדִייה פְּאַרְנוֹן:

גְּבֹל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי: מִתְּמֹן נִטְלוּ.
 וַיִּשְׂרוּ. מֵעֵבֶר אֶרְנוֹן דְּבַמִּדְבָּרֵא. דְּנִפִיק מִתְּחֹם אֶמֹרֵאָה. אֶרִי אַרְנוֹן
 תְּחֹם מוֹאָב. בֵּין מוֹאָב וּבֵין אֶמֹרֵאָה: **עַל-כֵּן יֹאמֵר**
בְּסֵפֶר מִלְחַמַת יְהוָה אֶת-וְהָב בְּסוּפָהָ
וְאֶת-הַנְּחָלִים אַרְנוֹן: עַל כֵּן יִתְאָמֵר. בְּסֵפֶרֵא, קֶרְבִּין עֶבֶד יִי
 עַל יַמָּא דְּסוּפָה. וּגְבוּרָן עַל נְחָלֵי אַרְנוֹן: **וְאִשְׁד הַנְּחָלִים**

— רס"י —

הַקִּיפּוּם סְבִיב, אֶף מוֹאָב כֵּן: יד עַל כֵּן יֹאמֵר.
 עַל חֲנִיָּה זוֹ וְנִסִּים שְׁנַעֲשׂוּ בָּהּ יֹאמֵר בְּסֵפֶר
 מִלְחָמוֹת ה' כְּשִׁמְסִפְרִים נִסִּים שְׁנַעֲשׂוּ
 לְאֲבוֹתֵינוּ יִסְפְּרוּ אֶת וְהָב וּגְוִי: **אֶת וְהָב.** כְּמוֹ
 אֶת וְהָב. כְּמוֹ שְׁנִיאֵמֵר מִן יַעַד וְעַד, כֵּן יֹאמֵר
 מִן וְהָב וְהוֹיִו יִסוּד הוּא, כְּלוּמֵר אֶת
 אֲשֶׁר וְהָב לָהֶם הִרְבָּה נִסִּים בְּיַם סוּף: **וְאֶת**
הַנְּחָלִים אַרְנוֹן. כְּשֵׁם שְׁמִסְפְּרִים בְּנִסֵּי יַם
 סוּף, כֵּף יֵשׁ לְסֵפֶר בְּנִסֵּי נְחָלֵי אַרְנוֹן, שְׁאֵף
 כְּאֵן נַעֲשׂוּ נִסִּים גְּדוּלִים. וּמֵה הֵם הַנְּסִים:
 טו **וְאִשְׁד הַנְּחָלִים.** תְּרַגּוּם שְׁלִשְׁפָּה אִשְׁד.
 שְׁפָה הַנְּחָלִים שְׁנַשְׁפָּה שֶׁם דָּם אֶמֹרִיִּים שְׁהִיוּ
 נְחָבָאִים שֶׁם, לְפִי שְׁהִיוּ הִהָרִים גְּבוּהִים
 וְהַנְּחָל עֲמוֹק וְקִצֵּר וְהִהָרִים סְמוּכִים זֶה לְזֶה,
 אֲדָם עוֹמֵד עַל הִהָר מִזֶּה וּמִדְּבַר עִם חֲבֵרוֹ
 בְּהָר מִזֶּה, וְהִדְרָךְ עוֹבֵר תוֹךְ הַנְּחָל. אֶמְרוּ

יג מִגְּבֹל הָאֱמֹרִי. תְּחֹם סוּף מִצֵּר שְׁלָהֶם.
 וְכֵן (דְּכִיִּס 3, יח) גְּבוּל מוֹאָב, לְשׁוֹן קֶצֶה וְסוּף:
מֵעֵבֶר אַרְנוֹן. הַקִּיפּוּ אֶרֶץ מוֹאָב כָּל דְּרוֹמָה
 וּמִזְרָחָה עַד שְׁבָאוּ מֵעֵבֶר הַשְּׁנִי לְאַרְנוֹן בְּתוֹךְ
 אֶרֶץ הָאֱמֹרִי בְּצִפּוֹנָה שְׁלֶאֶרֶץ מוֹאָב: **הַיַּצְא**
מִגְּבֹל הָאֱמֹרִי. רְצוּעָה יוֹצֵאָה מִגְּבוּל
 הָאֱמֹרִי וְהִיא שְׁלֶאֶמֹרִיִּים וְנִכְנָסֶת לְגְבוּל
 מוֹאָב עַד אַרְנוֹן, שְׁהוּא גְבוּל מוֹאָב וְשֶׁם חֲנוּ
 יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָאוּ לְגְבוּל מוֹאָב, כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל
 מוֹאָב, וְהֵם לֹא נָתְנוּ לָהֶם רְשׁוּת לְעֵבֹר
 בְּאֶרְצָם. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא פִרְשָׁה מִשָּׁה,
 פִּרְשָׁה יִפְתָּח, כְּמוֹ שְׁאֵמֵר יִפְתָּח (שׁוּפְטִיס יח, יח)
 וְגַם אֶל מֶלֶךְ מוֹאָב שְׁלַח וְלֹא אָבָה. וּמִשָּׁה
 רְמִזָּה (דְּכִיִּס 3, כט) כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּנֵי עֲשׂוּ
 הַיּוֹשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי וְהַמּוֹאָבִים הַיּוֹשְׁבִים בְּעַר,
 מֵה אֵלוֹ לֹא נָתְנוּם לְעֵבֹר בְּתוֹךְ אֶרְצָם אֲלֹא

תפסיר רס"ג

טו) ומצב אלאודיה. אלדי מאילה אלי עמארה ער. ומסנדה אלי תיכם מואב: טז) ורחלו מן תים אלי אלביר. אלתי קאל אללה למוסי ענהא. אגמע אלקום. חתי אעטיהם מאא: יז) חינואדין אנשא אל אסראיל. הדיא אל אנשא וקאלו. אצעדי יא ביר תגאובו להא:

אֲשֶׁר נָטָה לְשַׁבַּת עֵר
וְנִשְׁעַן לְגִבּוֹל מוֹאָב: וְשָׁפוּךְ
לְנַחֲלֵיָא. דְּמַדְבְּרִין לְקַבִּיל לְחַיִּת:
וּמִסְתַּמֵּיךְ לְתַחוּם מוֹאָב: טו וּמִשָּׁם
בְּאֶרֶה הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר
אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אֲסֹף
אֶת־הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם

מַיִם: וּמִתַּמָּן אֶתִּיהִיבֵת לְהוֹן בִּירָא. הִיא בִירָא. דְּאָמַר יי לְמֹשֶׁה.

בְּנוֹשׁ יֵת עֲמָא. וְאֶתִּין לְהוֹן מִיָּא: ס **שִׁיר** בספרי תימן **אז ישיר**
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֶי בְּאֵר עֲנוּ־לָהּ:
בְּכִין שִׁבַח יִשְׂרָאֵל. יֵת תּוֹשִׁבְחָתָא הָדָא. סְקִי בִירָא שִׁבְחוּ לָהּ:

— כ"י —

מודיע לבני הנסים הללו. המשל אומר נתת פת לתינוק הודיע לאמו. לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוף הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים ומוליכתן סביב המחנה וישראל ראו ואמרו שירה: **י עלי באר**. מתוף הנחל והעלי מה שאת מעלה. ומנין שהבאר הודיעה להם, שנאמר ומשם בארה. וכי משם היתה, והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמקם, אלא שירדה לפרסם את הנסים, וכן אז ישיר ישראל. השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים, והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים, ומזה ראה לכתב פאן, אלא הענין הזה נדרש למעלה הפנו:

אמוריים בשיבנסו ישראל לתוף הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם ונהרגם בהצים ואבני בליסטראות. והיו אותן הנקעים בהר שלצד מואב ובהר שלצד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ, פיון שבאו ישראל לעבור נודעוץ החר שלארץ ישראל. כשפחה היוצאת להקביל פני גברתה, ונתקרב לצד הר שלמואב ונכנסו אותן השדים לתוף אותן נקעים והרגום. וזהו אשר נטה לשבת ער, שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב ונדבק בו, וזהו ונשען לגבול מואב: טו **ומשם בארה**. משם בא האשד אל הבאר. כיצד, אמר הקדוש ברוך הוא מי

זולק הדקדוק: טו אשר נטה לשבת ער. הראוי הלמ"ד בקמץ ובאה בשוא להפסיק הענין (מהר"ם):

תפסיד רס"ג

בְּאֵר חֲפְרוּהָ שְׁרִים פְּרוּהָ
נְדִיבֵי הָעַם בְּמַחֲקָק
בְּמַשְׁעֵנֹתֶם וּמַמְדַּבֵּר
מִתְנָה: בִּירָא דְחֲפְרוּהָ רַבְרַבְיָא.
פְּרוּהָ רִישֵׁי עַמָּא. סְפָרְיָא
בְּחוּטְרִיהוּן. וּמַמְדַּבְרָא אֶתְיְהִיבַת
לְהוּן: וּמִמִּתְנָה נַחֲלִיאֵל
וּמִנַּחֲלִיאֵל בְּמֹת:
וּמִדְּאֶתְיְהִיבַת לְהוּן נַחֲתָא עִמְהוּן לְנַחֲלִיאֵל. וּמִנַּחֲלִיאֵל סְלָקָא עִמְהוּן
לְרַמְתָּא: וּמִבְּמֹת הִגִּיא אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה מוֹאָב
רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל-פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן: וּמִרַמְתָּא.
לְנַחֲלִיאֵל דְּבַחֲקֵי מוֹאָב. רִישׁ רַמְתָּא. וּמִסְתַּכְיָא עַל אִפֵּי בֵּית יְשִׁימוֹן: פ

— רש"י —

שְׁלֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ שְׁלֹמֹשָׁה לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ
 שְׁלֹהֲקֶדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִשַּׁל לְמִלְחָה שְׁהִיוּ
 מִזְמַנִּין אוֹתוֹ לְסַעֲוֹדָה, אָמַר אִם אוֹהֲבֵי שֵׁם
 אֲנִי שֵׁם, וְאִם לֹא אֲנִי הוֹלֵךְ: **רֹאשׁ**
הַפְּסָגָה. כְּתִרְגוּמוֹ רִישׁ רַמְתָּא: **פְּסָגָה.**
 לְשׁוֹן גּוֹבָה, וְכֵן (סְכָלִיס מַס, יד) פְּסָגוֹ
 אֲרַמְנוֹתִיָּה, הַגְּבִיהוּ אֲרַמְנוֹתִיָּה: **וְנִשְׁקָפָה.**
 אוֹתָהּ הַפְּסָגָה עַל פְּנֵי הַמְּקוֹם שֶׁשְׁמוֹ
 יְשִׁימוֹן, וְהוּא לְשׁוֹן מְדַבֵּר שֶׁהוּא שְׁמֵם.
 דְּבַר אַחַר וְנִשְׁקָפָה הַבְּאֵר עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן
 שְׁנִגְנָה בִּימָה שְׁלֹטְבְרִיָּה וְהַעוֹמֵד עַל
 הַיְשִׁימוֹן מְבִיט וְרוֹאֵה כְּמִין כְּבָרָה בֵּינָם
 וְהִיא הַבְּאֵר, כִּי דָרֵשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא:

ים **בְּאֵר חֲפְרוּהָ.** זאת היא הבאר אשר
 חֲפְרוּהָ שְׁרִים מִשָּׁה וְאֶהְרֵן: **בְּמַשְׁעֵנֹתֶם.**
 בְּמִשָּׁה: **וּמַמְדַּבֵּר.** נְתַנָּה לָהֶם: יט **וּמִמִּתְנָה**
נַחֲלִיאֵל. כְּתִרְגוּמוֹ: **כּוּמִבְּמֹת הִגִּיא**
אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה מוֹאָב. כִּי שֵׁם מֵת מִשָּׁה
 וְשֵׁם בְּטֵלָה הַבְּאֵר. דְּבַר אַחַר פְּרוּהָ נְדִיבֵי
 הָעַם כָּל נְשִׂיא וְנְשִׂיא כְּשֶׁהִיוּ חוֹנִים נוֹטֵל
 מִקְּלוֹ וּמוֹשֵׁף אֶצֶל דְּגָלוֹ וּמַחְנֵהוּ וּמִי הַבְּאֵר
 נִמְשָׁכִין דְּרָךְ אוֹתוֹ סִימָן וּבְאִין לְפָנֵי חֲנִית
 כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט: **בְּמַחֲקָק.** עַל פִּי מִשָּׁה
 שְׁנִקְרָא מְחֻקָּק שְׁנִקְרָא (דְּזֵרִיס לֵג, כח) כִּי
 שֵׁם חֲלָקֵת מְחֻקָּק סְפוּן. וְלָמָּה לֹא נִזְכַּרְמוֹשָׁה
 בְּשִׁירָה זוֹ, לְפִי שֶׁלָּקָה עַל יְדֵי הַבְּאֵר. וּכְיִין

זֶלֶק הַדְּקֻדוֹק: כּוּנִשְׁקָפָה. לְחוּד וּמִלְעִיל (מַהר"ם):

⦿ שיבועי תיטון בספרי ⦿ רביעי כשהן מחוברות בסתי"י ⦿

(שביעי) (רביעי כשהן מחוברות) כא וישלח

ישראל מלאכים אל-
סיחון מלך-האמרי לאמר:
ושלח ישראל אנגדין לות סיחון
מלכא אמוראה למימר: כב אעברה
בארצך לא נטה בשדה

תפסיר רס"ג
(כא) ת"ם בעת' אל אסראיל
ברסל. אלי' סיחון מלך
אלאמורין קאילא: כב) אריד
אן אגוז פי בלדך. וליסנא נמיל
אלי' ציעה ולא פרם. ולא
נשרב מא צהריג. בל פי
אלטריק אלגאדה נסיר. אלי'
אן נגוז תכ"מ: כג) ולם ידע
סיחון בני אסראיל אן יגוזו פי

ובכרם לא נשתה מי באר בדרך המלך גלך
עד אשר-נעבר גבלך: אעבר בארעך. לא נסטי בחקל
ובכרם. לא נשתי מי גוב. באורח מלכא ניזיל. עד דנעבר תחומך:
ולא-נתן סיחון את-ישראל עבר בגבלו
ויאסוף סיחון את-כל-עמו ויצא לקראת
ישראל המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל:

— רש"י —

בשלום בקשו מהם שלום: כג ולא נתן
סיחון וגוי. לפי שכל מלכי פנען היו מעלין לו
מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גיסות,
בין שאמרו לו ישראל אעברה בארצך אמר
להם כל עצמי אני יושב כאן אלא לשמרם
מפניכם ואתם אומרים כן: ויצא לקראת
ישראל. אלו היתה חשבון מלאה יתושין,
אין כל בריה יכולה לכבשה, ואם הנה סיחון
בכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו, וכל
שכן אלו שהיה בחשבון. אמר הקדוש ברוך
הוא מה אני מטריח על בני כל זאת לצור

כא וישלח ישראל מלאכים. ובמקום אחר
תולה השליחות במשה, שנאמר (דברים 3, כו)
ואשלח מלאכים ממדבר קדמות, וכן (במדבר
כ, יד) וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך
אדום, ובפתיח הוא אומר (שופטים יא, יז)
וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגוי,
הכתובים הללו צריכים זה לזה, זה נועל וזה
פותח, שמשה הוא ישראל וישלח אל ישראל הם
משה, לומר לך שגשיא הדור הוא בכל
הדור, פי הנשיא הוא הכל: כג אעברה
בארצך. אף על פי שלא נצטוו לפתח להם

וזלק הדקדוק: כג ויבא יהצה. כל ה"א שיש תחיתה שוא הרי היא במפיק (מהר"ם). ועי"ל בפ'
בהעלתך על תיבת פדהצור:

תפסיד רס"ג

תכ'מה. פגמיע גמיע קומה. וכ'רג תלקאדם אלי' אלבריייה. חתא ואפא יהין. פחארבהם: כד) פקתלוה בחד אלסיף. וחאזו בלדה מן ארנון. אלי' יבוק אלי' בני עמון. אד' פאן תכ'מהם שדידא עליה: כד) פאכ'דו גמיע הד'ה אלקרא. וסכנו פי גמיע קרא אל'מוריין. פי חשבון ורסאתיקהא: כו) וד'אלך אן חשבון. הי מנבר סיחון מלך אל'מוריין. והו פאן קד חארב מלך מואב

וְלֹא שָׁבַק סִיחֹן יֵת יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְר
בְּתַחֲוִימֶיהָ. וּבְנֵשׁ סִיחֹן יֵת כָּל עַמִּיהָ.
וַנִּפְקֶ. לְקַדְמוֹת יִשְׂרָאֵל לְמַדְבָּרָא. וְאַתָּא
לִיְהִי: וְאַגִּיחַ קָרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל:
וַיִּכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי-חֶרֶב
וַיִּירֶשׁ אֶת-אֲרִצּוֹ מֵאֲרֹנָן
עַד-יַבֵּק עַד-בְּנֵי עַמּוֹן כִּי
עָז גָּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן: וּמַחְהִי
יִשְׂרָאֵל לְפִתְגָם דְּחֶרֶב. וַיְרִיתוּ יֵת אֲרַעִיהָ
מֵאֲרֹנָנָא. עַד יוֹבְקָא עַד בְּנֵי עַמּוֹן. אָרִי
תַקִּיף. תַּחֲוִימָא דְּבְנֵי עַמּוֹן: כִּד) וַיִּקַּח

יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל-הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל
בְּכָל-עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכָל-בְּנֵי-הָאֵלֶּה: וַנְּסִיב
יִשְׂרָאֵל. יֵת כָּל קְרוּיָא הָאֵלִין. וַיְתִיב יִשְׂרָאֵל בְּכָל קְרוּיָא אֱמֹרָאָה.
בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכָל כְּפָרְנָהָא: כִּד) כִּי חֻשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ
הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נֹלְחָם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרֵאשׁוֹן
וַיִּקַּח אֶת-כָּל-אֲרִצּוֹ מִיָּדוֹ עַד-אֲרֹנָן: אָרִי חֻשְׁבוֹן. קַחְתָּא.

— רס"י —

(דכריס 3, ט) אַל תַּצְרֶם וּגוֹי: כִּכ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל.
כְּפָרִים הַסְּמוּכִים לָהּ: כו) וְהוּא נֹלְחָם. לְמֹזָה
הַצָּרָה לְהַכְתֵּב, לְפִי שְׁנֵאמַר (דכריס 3, ט) אַל
תַּצֵּר אֶת מוֹאָב, וְחֻשְׁבוֹן מִשְׁלֹמוֹאָב הִיְתָה,
כְּתֵב לָנוּ שְׁסִיחֹן לְקַחְהָ מֵהֶם וְעַל יָדוֹ טְהַרְרָה
לְיִשְׂרָאֵל: מִיָּדוֹ. מְרֻשׁוֹתוֹ:

עַל כָּל עִיר וְעִיר, נִתֵּן בְּלֵב כָּל אֲנָשִׁי
הַמְּלַחְמָה לְצֵאת מִן הָעִירוֹת וְנִתְקַבְּצוּ בָּלָם
לְמִקּוֹם אֶחָד, וְשֵׁם נִפְלוֹ. וּמִשֵּׁם הִלְכוּ יִשְׂרָאֵל
אֶל הָעָרִים וְאִין עוֹמֵד לְנִגְדָם כִּי אִין שֵׁם אִישׁ,
אֲלֵא נְשִׁים וְטָף: כו) כִּי עָז. וּמַהוּ חֻשְׁבוֹן,
הַתְּרֵאָתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁאֵמַר לָהֶם

זֶלְלֶךְ הַדְּקֻדּוּקָה: כִּד) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל. תְּרַגּוּם אֲוֹנְקְלוֹס וְנִסִּיב וְכֵן תְּרַגּוּמוֹ וַיִּקַּח אֶת כָּל אֲרִצּוֹ וְהַדְּפוּס
שֶׁמִּתְרַגֵּם בְּקִמִּיתָא וְכִבֵּשׁ לֹא הִשׁוּהָ מִדּוֹתֵיו בְּשֵׁנִיָּה גַם וְכִבֵּשׁ אִינוּ כִּי אִם תְּרַגּוּם וַיִּלְכּוּד:

תפסיר רס"ג

אלאווּל. פּאָכיד' גמיע בלדה. מן ידה אלי' ארנון: (כו) ולדיאלך יקולון אלטמת' לין אדכלו אלי' חשבון חתי' תבנא ותהייא קריה' סיחון: (כה) לאן נארא כ'רגת מן חשבון. ולהיב מן קריה' סיחון. פּאָכלת ער מואב. ואצחאב ביאע ארנון: (כט) פּוילך יא מואב. פּיף בדת יא עבדת כמוש. לקד געל בניה

דסיחון. מלכא אמוּרָאָה היא. והוא אגיוֹן קרבא. במלכא דמוֹאָב קדמָאָה. ונסיב ית כל ארעיהָ מניה עד ארנון:
כז על-בן יאמרו המשלים
באו חשבון תבנה ותבונן
עיר סיחון: על בן. יימרון מתליא
 עולו לחשבון. תתבני ותשתכלל קרתא דסיחון:
כח כִּי-אִשׁ יֵצֵא

מחשבון להבה מקרית סיחן אכלה ער מואב
בעלי במות ארנן: ארי קדום תקיף פאישא נפק מחשבון.
 עבדי קרבא פּשלהביתא מקרתא דסיחון. קטילו עמא דשרו בלחית מואב. פומרִיא דפּלחין בית דחלת רמתא דארנון: **כט אוי-לך מואב אבדת עם-כמוש נתן בניו פליטם**
ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון: וי לכו מואבאי.
 אבדתון עמא דפּלחין לכמוש. מסר בנוהי צירין ובנתיה פּשבאי.

— רס"י —

ער בלשון עברי, ולחית בלשון ארמי: ער מואב. ער שלמואב: כט אוי לך מואב. שקללו את מואב שימסרו בידו: כמוש. שם אלהי מואב: נתן. הנותן את בניו שלמואב: פליטם. נסים ופליטים מחרב ואת בנותיו בשבית וגוי: לונירם. מלכות שלחם: אבד חשבון עד דיבן. מלכות ועול שהיה למואב בחשבון אבד משם, וכן עד דיבן. תרגום שלסר, עד. כלומר סר גיר מדיבון. גיר לשון מלכות ועול וממשלת איש, כמו

כז על בן. על אותה מלחמה שגלחם סיחון במואב: יאמרו המשלים. בלעם, שנאמר בו (במדבר כג, ז) וישא משלו: המשלים. בלעם ובעור. והם אמרו: באו חשבון. שלא היה סיחון יכול לכבשה והלך ושכר את בלעם לקללו, וזהו שאמר לו בלק (סס כג, ו) כי ידעתי את אשר תברך מברך וגוי: תבנה ותבונן. חשבון בשם סיחון להיות עירו: כח כִּי אִשׁ יֵצֵא מחשבון. משפכשה סיחון: אכלה ער מואב. שם אותה המדינה קרוי

תפסיר רס"ג

אסארא ובנאתה סביא. למלך
אלאמורי סיחון: (ל) וואל
סימאהם מן חשבון אלי דיבון.
ותוחש אלי נופח. אלדי ענד
מידבא: לא) ולמא אקאם אל
אסראיל. פי בלד אלאמוריין:
לב) פבעת' מוסי בקום ירומון
יעזר. פפתחו רסאתיקהא.
וקרצו אלאמורי אלדי פיהא:
לג) תם ולו וצעדו. טריק
אלבת'נייה. פכרג עוג מלך
אלבת'נייה תלקאהם הו וגמיע
קומה. לאלחרב אלי
אדר'אעאת: לד) פקאל אללה
למוסי לא תכ'אפה. פאני

לְמַלְכָּא אַמּוֹרָאָה סִיחֹן: ל וְנִירָם
אֲבָד חֶשְׁבוֹן עַד־דִּיבּוֹן
וְנָשִׁים עַד־נֹפֶח אֲשֶׁר עַד־
מִידְבָּא: פִּסְקַת מַלְכוּ מֶחֱשָׁבוֹן עַד־
שׁוּלְטָן מְדִיבּוֹן. וְצַדִּיאֵו עַד נֹפֶח. דְּסַמִּיךְ
עַל מִידְבָּא: לֹא וַיֵּשְׁב יִשְׂרָאֵל
בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי: וַיְתִיב יִשְׂרָאֵל
בְּאֶרֶע אַמּוֹרָאָה: לֹא וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה
לְרַגְלֵךְ אֶת־יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ
בְּנֵתֶיהָ (כ' וּיִרְש) וַיִּזְרַשׁ אֶת־

הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם: וּשְׁלַח מֹשֶׁה לְאֵלְלָא יֵת יַעֲזָר. וּכְבִּשׁוּ
כַּפְרָנְהָא. וְתָרִיךְ יֵת אַמּוֹרָאָה דְתַמָּן: לֹא וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ
הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לְקִרְאָתָם הוּא
וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי: וְאֶת־פְּנִיאָו וּסְלִיקוּ. לְאֹרַח
מִתַּנָּן. וּנְפַק עֹג מַלְכָּא דְמִתַּנָּן לְקַדְמוֹתְהוֹן. הוּא וְכָל עַמִּיהָ. לְאַגְחָא
קִרְבָּא לְאֲדָרְעִי: עֲפֵטִי לֹא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶל־

— רס"י —

(מלכיס א' יא, לו) למען היות ניר לדוד עבדי:
וְנָשִׁים. שיין דגושה לשון שממה, כן יאמרו
המושלים ונשים אותם: עַד נֹפֶח. השמונום
עד נפח: לֹא וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגְלֵךְ אֶת יַעֲזָר.
המרגלים לכדויה. אמרו לא נעשה
זולק הדקדוק: לֹא וַיִּזְרַשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר שָׁם. תיבת האמורי בטפחא:

פראשונים, בטוחים אנו בכח תפלתו
של משה להלחם: לֹא אֵל תִּירָא אֹתוֹ. שהיה
משה ירא להלחם, שמא תעמד לו זכותו
שלאבריהם, שנאמר (בראשית יד, יג) וַיָּבֵא
הפליט, הוא עוג, שפלט מן הרפאים שהכו

תפסיר רס"ג

מסלמה פי ידך. וגמיע קומה
 ובלדה. פאצנע בה. כמא
 צנעת. בסיחון מלך
 אלאמורין. אלמקים פי חשבון:
 לה) פקתלה ובניה וגמיע
 קומה. חתי לם יבק לה שרידא.
 וחאזו בלדה: כב א) תים רחלו
 בני אסראיל. ונזלו פי בידאת
 מואב. אלתי עלי ארדן יריחא:

תִּירָא אֶתְּוּ כִּי בִידְךָ נִתְּתִי
 אֶתְּוּ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־
 אֶרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר
 עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
 אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹן: וְאָמַר יי
 לְמֹשֶׁה לֹא תִדְחַל מִנִּי. אָרִי בִידְךָ.
 מְסֻרִית יִתִּי. וְיָת כָּל עַמִּי וְיָת אֶרְעִי.

וְתַעֲבִיד לִי. כְּמֹא דְעַבְדְּתָא. לְסִיחֹן מֶלֶךְ אֱמֹרָא. דִּיתִיב בְּחֻשְׁבוֹן:
 לֵה וַיִּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ עַד־בְּלֹתִי
 הַשָּׂאִיר־לוֹ שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת־אֶרְצוֹ: וּמַחוּ יִתִּי וְיָת
 בְּנוֹהֵי וְיָת כָּל עַמִּי. עַד דְּלֹא אֲשַׁתָּאֵר לִי מְשִׁינִיב. וִירִיתוּ יָת אֶרְעִי:
 כב וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת מוֹאָב
 מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יַרְחוֹ: וַנִּטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּשְׂרוּ בְּמִישְׁרֵי אֵ

דמואב, מעברא לירדנא דירחו: ס ס ס

פִּסְוִקִים סִימָן עִינִי

— רש"י —

בְּדַרְלֵעוּמֵר וְחִבְרִיו בְּעִשְׁתְּרוֹת קַרְנִים. הִרְגוּ, כְּדֵאִיתָא בְּבִרְכוֹת בְּהַרְוֹאָה (97 ג, 5)
 שְׁנֵאמַר (דברים ג, 6) כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן
 נִשְׂאֵר מִיַּתֵּר הַרְפָּאִים: לֹכֵי וַיִּכּוּ אֹתוֹ. מֹשֶׁה
חֲסַלְתָּ פֶרֶשֶׁת חֻקֵּי

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנִבְיָאִים טוֹבִים. וְרָצָה
 בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
 בְּמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנִבְיָאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְּדִק: (אמנ)

הפטרה דזאת הקת

בשופטים סימן י"א

וַיִּפְתַּח הַגִּלְעָדִי הִיָּה גִבּוֹר חַיִּל וְהוּא בֶן־אִשָּׁה זֹנֶה
 וַיֹּלֵד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח: וַיִּפְתַּח גִּלְעָדָהּ. הוּה, גִּבּוֹר
 חַיִּלָּא. וְהוּא, בֶּר אֶתְתָּא פְּנִדְקִיתָא, וְאוֹלִיד גִּלְעָד, יֵת יִפְתָּח: בַּ וְהַלֵּל
 אִשָּׁת־גִּלְעָד לֹו בְּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְּנֵי־הָאִשָּׁה וַיִּגְרְשׁוּ אֶת־
 יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לֹו לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אֲבִינוּ כִּי בֶן־אִשָּׁה
 אַחֲרַת אֲתָהּ: וַיִּלְיֵדֵת אֶתְתָּא גִלְעָד. לִיָּה, בְּנִין. וּרְבִיאוּ בְּנֵי אֶתְתָּא,
 וְתִרְיִכוּ יֵת יִפְתָּח. וַאֲמָרוּ לִיָּה, לֹא תַחֲסִין בְּבֵית אֲבוּנָא, אָרִי בֶר אֶתְתָּא
 אַחֲרִי, אֵת: גַּ וַיְבָרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אַחִיו וַיֵּשֶׁב בְּאַרְץ טוֹב
 וַיִּתְּלַקְטוּ אֶל־יִפְתָּח אֲנָשִׁים רִיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ: וְעָרַק יִפְתָּח,
 מִן קָדָם אַחוּהִי. וַיִּתִּיב, בְּאַרְע טֹב. וְאֶת־בְּנֵישׁוֹ לֹות יִפְתָּח, גִּבְרִין סְרִיקִין.
 וּנְפִקוּ, עִמֶיהָ: דַּ וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלְחֲמוּ בְּנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל:
 וְהוּה, לְזִמְן יוֹמִין, וַאֲגִיחוּ קִרְבָּא בְּנֵי עַמּוֹן, עִם יִשְׂרָאֵל: הַ וַיְהִי
 כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְּנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד
 לְקַחַת אֶת־יִפְתָּח מֵאַרְץ טוֹב: וְהוּה. כַּד אֲגִיחוּ קִרְבָּא בְּנֵי עַמּוֹן,
 עִם יִשְׂרָאֵל. וְאֹלוּ, סְבִי גִלְעָד. לְמַדְבַּר יֵת יִפְתָּח, מֵאַרְע טֹב: וַיֹּאמְרוּ
 לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָנוּ לְקַצִּין וְנִלְחַמָּה בְּבְנֵי עַמּוֹן:
 וַאֲמָרוּ לְיִפְתָּח. אֵיתָא. וְתֵהִי לָנָא, לְרַבָּא, וּנְגִיחַ קִרְבָּא, בְּבְנֵי עַמּוֹן:
 וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי
 וְהִגְרַשְׁוּנִי מִבְּיַת אָבִי וּמִדְּוַע בְּאַתֶּם אֵלַי עֲתָה כַּאֲשֶׁר עָרַ
 לְכֶם: וַאֲמַר יִפְתָּח, לְסְבִי גִלְעָד. הֲלֹא אַתּוֹן, סְנִיתוֹן יֵתִי. וְתִרְיִכְתּוּנִי,

זֶלְקִי הַדְּקִדּוּק: בַּ בְּנֵי הָאִשָּׁה. הַבִּי"ת גְּעִי:

מבית אבא. ומדין. אתיתון לותי, כעון, כד עקת, לכון: ^ה ויאמרו
זקני גלעד אל-יפתח לבן עתה שבנו אליך והלכת
עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל ישרי
גלעד: ואמרו סבי גלעד, ליפתח. בבין כעון, תבנא לותך. ותהך עמנא.
ותגיח קרבא, בבני עמון. ותהי לנא, לריש, לכל, יתבי גלעד:
^ט ויאמר יפתח אל-זקני גלעד אם-משיבים אתם אותי
להלחם בבני עמון ונתן יהוה אותם לפני אנכי אהיה
לכם לראש: ואמר יפתח, לסבי גלעד. אם מתיבין אתון יתי,
לאגחא קרבא בבני עמון. וימסר יי. יתהון, קדמי. אנא, אהוי לכון,
לריש: ^ז ויאמרו זקני-גלעד אל-יפתח יהוה יהיה שמע
בינותינו אם-לא כדברך בן נעשה: ואמרו סבי גלעד, ליפתח.
מימרא די. יהי סהיד, בינתנא, אם לא פפתגמד, בן נעביד: ^ח וילך
יפתח עם-זקני גלעד וישימו העם אותו עליהם לראש
ולקצין וידבר יפתח את-כל-דבריו לפני יהוה במצפה:
ואזל יפתח, עם סבי גלעד. ומניאו עמא יתיה. עליהון, לריש ולרבא.
וסדר יפתח ית כל פתגמוהי, קדם יי, במצפא: ^ט וישלח יפתח
מלאכים אל-מלך בני-עמון לאמר מה-לי ולך כי-באת
אלי להלחם בארצי: ושלח יפתח, אזגדין, לות מלכא דבני עמון,
למימר. מא לי ולך, ארי אתיתא לותי, לאגחא קרבא בארעי:
^י ויאמר מלך בני-עמון אל-מלאכי יפתח כי-לקח
ישראל את-ארצי בעלותו ממצרים מארגון ועד-היבק
ועד-הירדן ועתה השיבה אתהן בשלום: ואמר מלכא דבני

זלך הדקדוק: שמע. בפשטא אחת והיא מלרע:

עֲמוֹן, לְאַזְגֵּי יִפְתָּח. אֲרֵי נָסִיב יִשְׂרָאֵל יְת אַרְעֵי, בְּמִסְקִיָּה מִמְצָרִים.
 מֵאַרְנוֹנָא וְעַד יְבֻקָא, וְעַד יִרְדְּנָא. וּכְעַן. אֶתִּיב יְתִהוֹן, בְּשָׁלֵם: ^ד וַיֹּסֶף
 עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל-מֶלֶךְ בְּנֵי עֲמוֹן: וְאוֹסִיף
 עוֹד, יִפְתָּח. וּשְׁלַח, אֲזַגְדִּין. לְוֹת מַלְכָא, דְּבֵנֵי עֲמוֹן: ^ט וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה
 אָמַר יִפְתָּח לֹא-לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת-אַרְץ מוֹאָב וְאֶת-אַרְץ
 בְּנֵי עֲמוֹן: וְאָמַר לִיה. כְּדָנָן, אָמַר יִפְתָּח. לֹא נָסִיב יִשְׂרָאֵל, יְת אַרְע
 מוֹאָב. וְיְת אַרְע, בְּנֵי עֲמוֹן: ^ט כִּי בַעֲלוֹתֶם מִמְצָרִים וַיֵּלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר עַד-יַם-סוּף וַיָּבֵא קְדָשָׁה: אֲרֵי, בְּמִסְקִהוֹן
 מִמְצָרִים. וְאַזֵּל יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא, עַד יַמָּא דְסוּף. וְאַתָּא, לְרַקִּם:
^י וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים | אֶל-מֶלֶךְ אֲדוּם | לֵאמֹר
 אֶעֱבְרָה-נָא בְּאַרְצְךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֲדוּם וְגַם אֶל-מֶלֶךְ
 מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשׁ: וּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל
 אֲזַגְדִּין לְוֹת מַלְכָא דְאֲדוּם לְמִימַר, אֶעֱבַר כְּעַן בְּאַרְעְךָ. וְלֹא קִבִּיל,
 מַלְכָא דְאֲדוּם. וְאַף לְוֹת מַלְכָא דְמוֹאָב. שְׁלַח, וְלֹא אָבָא. וַיִּתִּיב יִשְׂרָאֵל,
 בְּרַקִּם: ^י וַיֵּלֶךְ בְּמִדְבָּר וַיָּסֹב אֶת-אַרְץ אֲדוּם וְאֶת-אַרְץ
 מוֹאָב וַיָּבֵא מִמְזֻרַח-שָׁמַשׁ לְאַרְץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּן בְּעֵבֶר
 אֲרָנוֹן וְלֹא-בָאוּ בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי אֲרָנוֹן גְּבוּל מוֹאָב: וְאַזֵּל
 בְּמִדְבָּרָא. וְאַקִּיף. יְת אַרְעָא דְאֲדוּם, וְיְת אַרְעָא דְמוֹאָב. וְאַתָּא מִמְדַּנַּח
 שְׁמֵשָׁא, לְאַרְעָא דְמוֹאָב. וּשְׂרוּ, בְּעֵבֶרָא דְאַרְנוֹן. וְלֹא עָלוּ, בְּתַחוּם מוֹאָב.
 אֲרֵי אֲרָנוֹן, תַּחוּם מוֹאָב: ^י וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל-
 סִיחוֹן מֶלֶךְ-הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֲשָׁבוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל
 נֶעֱבְרָה-נָא בְּאַרְצְךָ עַד-מְקוֹמִי: וּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל, אֲזַגְדִּין.

זולק הדקדוק: י אל מלך אדום | לאמר. פסיק בין תיבת 'אדום' לתיבת 'לאמר' בכל ספרי
 תימן:

לְוֹת סִיחֹן מִלְכָּא אַמּוֹרָאָה, מִלְכָּא דְחֻשְׁבוֹן. וְאָמַר לִיהּ, יִשְׂרָאֵל, אֶעֱבֹר
 בְּעֵין בְּאַרְעֵךְ, עַד אֲתֵרִי: כ וְלֹא־הָאֱמִין סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר
 בְּגִבְלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בִּיהֻצָה וַיִּלְחֶם
 עִם־יִשְׂרָאֵל: וְלֹא הֵימִין סִיחֹן יֵת יִשְׂרָאֵל, לְמַעַבְר בַּתְּחוּמֶיהָ. וּכְנֹשׁ
 סִיחֹן, יֵת כָּל עַמִּיהָ. וּשְׂרוּ בִּיהֵן, וְאָגִיחַ קְרָבָא, עִם יִשְׂרָאֵל:
 כז וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־סִיחֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ
 בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּירֶשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי
 יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַהִיא: ומסר. יי אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל. יֵת סִיחֹן וַיִּת כָּל
 עַמִּיהָ. בְּיַד דִּישְׂרָאֵל, וּמַחְנוּן. וַיִּרִית יִשְׂרָאֵל, יֵת כָּל אֶרֶע אַמּוֹרָאָה.
 יַתִּיב, אֶרְעָא הַהִיא: כח וַיִּירֶשׁוּ אֶת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאֶרְנוֹן
 וְעַד־הַיַּבֵּק וּמִן־הַמְּדִבְרָ וְעַד־הַיַּרְדֵּן: וַיִּרִיתוּ. יֵת, כָּל תְּחוּם
 אַמּוֹרָאָה. מֵאֶרְנוֹנָא, וְעַד יַבְקָא. וּמִן מִדְבְּרָא, וְעַד יַרְדֵּנָא:
 כט וְעַתָּה יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי
 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּירְשָׁנוּ: וכען. יי, אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל. תִּרִיד, יֵת
 אַמּוֹרָאָה. מִן קְדָם, עַמִּיהָ יִשְׂרָאֵל. וְאַתָּה, מִדְּמִי לְמִירְתֶּיהָ: כד הֲלֹא אַתָּה
 אֲשֶׁר יוֹרִישֶׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ תִירֶשׁ וְאַתָּה כָּל־אֲשֶׁר
 הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירֶשׁ: הֲלֹא. יֵת דִּיחֻשְׁבוֹן.
 כְּמוֹשׁ טְעוּתְךָ, יִתִּיָה תַחֲסִין. וַיִּת כָּל דִּיתִרִיד. יי אֱלֹהֵנָא. מִן קְדָמְנָא, יִתִּיָה
 נִירַת: כה וְעַתָּה הַטּוֹב טוֹב אַתָּה מִבְּלַק בֶּן־צְפוּר מֶלֶךְ
 מוֹאָב הֶרֶב רַב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחֶם נִלְחֶם בָּם: וכען.
 הַטּוֹב טָב, אַתָּה. מִבְּלַק בֶּן צְפוּר, מִלְכָּא דְמוֹאָב. הַמִּידָן דִּין, עִם יִשְׂרָאֵל.
 אִם קְרָבָא, אָגִיחַ בְּהוֹן: כו בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֻשְׁבוֹן וּבְבִנְוֹתֶיהָ
 וּבְעַרְעוֹר וּבְבִנְוֹתֶיהָ וּבְכָל־הָעָרִים אֲשֶׁר עַל־יַדֵי אֶרְנוֹן

זולק הדקדוק: כו בְּשֶׁבֶת. ה"ג בבי"ת:

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמִדְּוַע לֹא־הִצַּלְתֶּם בְּעַת הַהִיא:
 כִּד יִתִּיב יִשְׂרָאֵל. בְּחִשְׁבוֹן וּבִכְפָּרְנָהּ, וּבִעֲרֵעוֹר וּבִכְפָּרְנָהּ. וּבְכָל
 קְרוּיָא, דְּעַל תַּחֲוִי אַרְנוֹן. תִּלְתַּת מָאָה, שְׁנִין. וּמְדִין. לָא שִׁיזִיבְתוּן,
 בְּעֲדָנָא הַהוּא: כִּד וְאַנְכִי לֹא־חֲטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֲשֵׂה אֶתִּי
 רָעָה לְהִלָּחֵם בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: וְאַנָּה, לָא חֲטִית לָךְ. וְאַתָּה. עֶבֶד עַמִּי.
 בִּישָׂא, לְאַגָּחָא קֶרְבָּא בִּי. יְדִין יְדִין דְּעֶבֶד דִּינָא, יוֹמָא דִּין. בֵּין, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
 וּבֵין, בְּנֵי עַמּוֹן: כִּד וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דְּבָרֵי יַפְתָּח
 אֲשֶׁר שָׁלַח אֱלֹהֵי: וְלֹא קִבִּיל. מִלְּפָא, דְּבִנֵי עַמּוֹן. לְפִתְגָמֵי יַפְתָּח.
 דְּשִׁלַּח, לְוֹתֵיהּ: כִּס וְתָהִי עַל־יַפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר
 אֶת־הַגְּלָעָד וְאֶת־מְנַשָּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפָּה גְלָעָד
 וּמִמִּצְפָּה גְלָעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן: וּשְׂרַת עַל יַפְתָּח, רוּחַ גְּבוּרָא מִן
 קֳדָם יְיָ. וַעֲבַר יַת גְּלָעָד, וְיַת מְנַשָּׁה. וַעֲבַר, יַת מִצְפָּיָא דְּגְלָעָד. וּמִמִּצְפָּיָא
 דְּגְלָעָד. עָבַר, לְוֹת בְּנֵי עַמּוֹן: ל וַיִּדְרַר יַפְתָּח נְדָר לִיהוָה וַיֹּאמֶר
 אִם־נָתַן תִּתֵּן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי: וְקִיִּים יַפְתָּח קִיִּים. קֳדָם יְיָ,
 וַאֲמַר. אִם מִמָּסַר תִּמְסַר. יַת בְּנֵי עַמּוֹן, בְּיָדִי: לֹא וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר
 יֵצֵא מִדְּלָתֵי בֵיתִי לְקִרְאֹתִי בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן
 וְהָיָה לִיהוָה וְהָעֲלִיתִי הוּ עוֹלָה: וַיְהִי דִיפּוֹק מִפֶּק. בְּרַ מְדִשֵׁי בֵיתִי,
 לְקַדְמוֹתִי. כִּד אֲתוּב בְּשָׁלוֹם, מִבְּנֵי עַמּוֹן. וַיְהִי, קֳדָם יְיָ. וְאַסְקִינִי, עֲלֵתָא:
 לִב וַיַּעֲבֹר יַפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהוָה
 בְּיָדוֹ: וַעֲבַר יַפְתָּח. לְוֹת בְּנֵי עַמּוֹן, לְאַגָּחָא קֶרְבָּא בְּהוֹן. וּמִסְרִנוֹן יְיָ,
 בְּיָדֵיהּ: לִג וַיִּכֶם מִעְרוּעַר וְעַד־בּוֹאֲךָ מְנִית עֲשָׂרִים עִיר
 וְעַד־אַבֵּל כְּרָמִים מִכָּה גְּדוּלָה מְאֹד וַיִּכְנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן

זולק הדקדוק: כו ומדוע. תביר בתיגאן: לו ועד־אבל כרמים. תיבת 'ועד' במקף לא בפשטא.
 בכל סת"י:

מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וּמַחֲנוּן. מְעֻרְעֵר וְעַד מְעַלְנָא דְמִנִּית, עֶסְרִין
קְרוּיִן. וְעַד מִיִּשְׂרָאֵל פְּרַמְיָא. מַחְתָּא, רַבְתָּא לַחֲדָא. וְאַתְּבְּרוּ, בְּנֵי עֲמוּן. מִן
קְדָם, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: לָהּ וַיֵּבֵא יִפְתָּח הַמְצַפָּה אֶל-בֵּיתוֹ וְהִנֵּה
בָּתוֹ יֵצֵאת לְקִרְאָתוֹ בְּתַפִּים וּבְמַחֲלוֹת וְרַק הִיא יַחֲדָה
אֵין-לוֹ מִמֶּנּוּ בֵּן אֹזְבֵת: וְאַתָּא יִפְתָּח לְמַצְפָּיא, לְבֵיתִיה. וְהָא
בְּרַתִּיה, נִפְקָא לְקַדְמוֹתִיה. בְּתַפִּין, וּבַחֲנִינִין. וּלְחֹד, הִיא יַחֲדָא. לִית לִיה
מִנְהָּ, בַר, אוֹ בְּרַת: לָהּ וַיְהִי כִּרְאוֹתוֹ אוֹתָהּ וַיִּקְרַע אֶת-בְּגָדָיו
וַיֹּאמֶר אֵהָּהּ בְּתִי הַכְרַע הַכְרַעְתָּנִי וְאַתָּה הִייתָ בְּעַכְרִי
וְאַנְכִי פְּעִיתִי-פִּי אֶל-יְהוָה וְלֹא אוֹכַל לָשׁוּב: וְהוּהּ פֶּד חֲזָא
יְתָה, וּבִזְעֵ יָת לְבוֹשׁוּהִי. וְאָמַר וַי בְּרַתִּי, אֲכַרְעָא אֲכַרְעֵתִינִי. וְאַתָּה, הִוִּית
בְּעַכְרִי. וְאַנָּא. פְּתַחִית פְּמִי בְּנֵדֵר, קְדָם יי. וְלֹא אֲכֹל, לְמַתְּב:
לָהּ וְתֹאמַר אֵלָיו אָבִי פְּעִיתָה אֶת-פִּיךָ אֶל-יְהוָה עֲשֵׂה לִּי
כְּאֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּיךָ אַחֲרַי אֲשֶׁר עֲשֵׂה לָךְ יְהוָה נְקֻמוֹת
מֵאִיבִיךָ מִבְּנֵי עֲמוּן: וְאָמַרְתָּ לִּיה. אֲבָא פְּתַחְתָּא יָת פְּמִךָ בְּנֵדֵר,
קְדָם יי. עֵבִיד לִי. כְּמָא, דְנִפְק מִפְּמִךָ. בְּתֵר. דְעֵבִד לָךְ יי פְּרַעֲנוֹתָא.
מִבְּעֵלִי דְבָבְךָ, מִבְּנֵי עֲמוּן: לָהּ וְתֹאמַר אֶל-אֲבִיהָ יַעֲשֵׂה לִּי
הַדְּבָר הַזֶּה הֲרִפָּה מִמֶּנִּי שְׁנַיִם חֲדָשִׁים וְאַלְכָּה וַיְרַדְתִּי
עַל-הַהָרִים וְאַבְכָּה עַל-בְּתוּלֵי אֲנָכִי (כ' ורעיתי) וְרַעוֹתַי:
וְאָמַרְתָּ, לְאַבוּהָא. יַתְעֵבִיד לִי, פְּתַגְמָא הַדִּין. שְׁבוּק מְנִי, תְּרִין יַרְחִין.
וְאַהֲדָךְ, וְאַתְנַגִּיד עַל טוּרִיא. וְאַבְכִי, עַל בְּתוּלֵי אֲנָא, וְחִבְרַתִּי:
לָהּ וַיֹּאמֶר לְכִי וַיִּשְׁלַח אוֹתָהּ שְׁנֵי חֲדָשִׁים וְתִלְךְ הִיא
וְרַעוֹתֶיהָ וְתִבְךְ עַל-בְּתוּלֶיהָ עַל-הַהָרִים: וְאָמַר אִיזִילִי. וְשִׁלַּח
יְתָה, תְּרִין יַרְחִין. וְאַזְלַת הִיא, וְחִבְרַתָּהָּ. וּבִכַת עַל בְּתוּלָהָּ, עַל טוּרִיא:
לָהּ וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַיִם חֲדָשִׁים וְתָשָׁב אֶל-אֲבִיהָ וַיַּעַשׂ לָהּ אֶת-
נְדָרוֹ אֲשֶׁר נָדָר וְהִיא לֹא-יִדְעָה אִישׁ וְתִהִי-חַק בְּיִשְׂרָאֵל:

והוה מסוף, תריין ירחין. ותבת, לות אבוהא. ועבד לה. ית נדריה, דנדר. והיא, לא ידעת גבר. והות לגזירא, בישראל. בדיל דלא לאסקא גבר ית בריה וית ברתייה, לעלתא. כמא דעבד, יפתח גלעדאה. ולא שאיל, לפינחס כהנא. ואלו שאיל, לפינחס כהנא. הוה פריק יתה, בדמין: **ב מימים | ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת-יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה: מזמן, לזמן. אזלו, בנת ישראל. לאלאה. לבת יפתח, גלעדאה. ארבעא יומין, בשתא:**

(גאלנו יהוה עבאות שמו קדוש ישראל:)

(פרקנא. יי עבאות, שמייה. קדישא, דישראל:)

על דא יתפרך וישתבח, שמה רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם, ולעלמי עלמאי:

תפסיר רס"ג

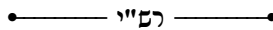
גדר לכנות שבת ושני וחמישי

וירא בלק

א חמישי כשהן מחוברות בפת"י א

ב וירא בלק בן-צפור את כל-אשר-עשה ישראל לאמרי:

ג ויגר מואב מפני העם מאד כי רב-הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל: ודחיל מואבאה. מן קדם עמא. לחדא ארי סגי הוא. ועקת למואבאי.

בפנייהם, אנו על אחת כמה וכמה. לפיכך ויגר מואב: ג ויגר. לשון מואב, כמו (איוז יט, כט) גורו לכם: ויקץ מואב. קצו בחייהם: